

Dominical

Reportatge
Un passeig pel món
Una exposició mostra a Girona objectes de tot el planeta procedents del Museu Nacional de Dinamarca. PÀGINES 2, 3 i 4

Entrevista Carles Ponsí «El món gai no es pot encasellar» PÀGINA 5. **Reportatge Esperant un miracle** Una curació desencallaria la beatificació de Lliberada Ferrarons PÀGINES 6 i 7. **Reportatge Volant en una relíquia** Un Tiger Moth del 1937, a Ordís PÀGINES 8 i 9

MIMOLET
I EL PRIVAT I
Espai reservat per a àpats privats,
d'empresa, familiars,
celebracions...

MIMOLET
RESTAURANT
Dinamisme, creativitat, gran varietat de sabors,
amb productes de la terra.
Gaudeix-lo!

Pou Rodó, 12 - 17004 GIRONA - Tel. 972 20 21 24 - www.mimolet.net - mimolet@mimolet.net

Un passeig pel món

La Sala Girona de la Fundació La Caixa ha reunit en una exposició una selecció d'objectes de cultures de tot el planeta procedents dels fons del Museu Nacional de Dinamarca.

TEXT: ALFONS PETIT FOTOGRAFIA: MARC MARTÍ

FOTO PORTADA: MARC MARTÍ (VESTIT DE LES DONES KHORCHIN, DE LA MONGÓLIA INTERIOR, UNA DE LES PECES QUE S'EXPOSEN A LA SALA GIRONA DE LA FUNDACIÓ LA CAIXA).

3 de juny de 2007

SUMARI

5 Entrevista

Carles Ponsí

Nascut a Figueres el 1982, aquest dibuixant publica una tira còmica setmanal a la revista «El Jueves», que compleix 30 anys.

6 i 7 Reportatge

Esperant un miracle

L'Església espera una curació no explicada científicament per desencallar la beatificació de l'olotina Lliberada Ferrarons.

8 i 9 Reportatge

Volant amb una relíquia

El controlador aeri José Antonio Chicharro conserva a Ordís, en perfecte estat per al seu ús, un biplà Tiger Moth del 1937.

11 Arquitectura

L'entorn de l'església de Sant Llorenç de Bescanó

13 Gastronomia

Llibres de cuina

15 Salut

L'hepatitis C

Quan mor un personatge prestigiós de la tribu babembe –són originaris del Congo i estan considerats els millors miniaturistes de l'Àfrica–, els seus familiars n'encarreguen una escultura i el *nganga* o fetiller hi introdueix, per l'orifici de l'anus, restes del difunt (ungles, pell, cabells); després de la cerimònia adequada, la figura encarna la persona desapareguda i els seus familiars la conserven amb molta cura i li fan consultes quan es troben en situacions compromeses. També al Congo, els basonge van usar durant molts anys les màscares Kifwebe per exercir un ferri control social, perquè eren molt temudes. Eren fabricades a l'interior del bosc per un «veritable escultor», que de vegades es feia venir de molt lluny, i abans de ser utilitzades s'introduïen al ventre d'un esclau sacrificat per incrementar-ne el poder. A Tasiilak (al districte d'Amassalik, a Groenlàndia), els caçadors decoraven les seves armes amb petites figures tallades, perquè estaven convençuts que les foques només es deixaven caçar per eines boniques. A Borneo, el poble dayak acostumava a decorar els seus escuts amb cabells humans, procedents dels caps que prenien com a trofeus en les caceres de caps, antigament molt habituals. Aquests «trofeus» –els caps– servien per aportar força a

la família i al poble, i es consideraven necessaris per aconseguir una casa més grossa, per posar fi al dol després de la mort dels parents o per celebrar les noces d'un cap de tribu. A Indonèsia, el *kris* és la daga clàssica: té una fulla damasquina recta o corba i l'empanyadura està tallada amb figures procedents de la mitologia hindú. Es duïa al cinturó o a la faixa, o a l'esquena, en el cas del vestit de gala, tant a Java com a Bali. El *kris* es considerava animat i estava tan lligat al seu propietari que podia substituir-lo en les cerimònies.

En aquests temps d'Internet, *National Geographic*, *Discovery Channel*, documentals de La 2, *60 minuts* i tants altres recursos per conèixer les formes de vida de tants i tants grups humans pobladors de la Terra, els hàbits i costums detallats anteriorment –i són només cinc exemples– continuen generant sorpresa. Què no devien provocar entre els primers occidentals que els van conèixer als segles XV i XVI, normalment exploradors experimentats, i sobretot entre els ciutadans del carrer de l'Europa dels segles XVI, XVII, XVIII i XIX, fins llavors del tot aïllats de la resta del món.

L'arribada al Cap de Bona Esperança (1488), la descoberta d'Amèrica (1492) i la primera volta al món (1522) són tres fites cabdals en el canvi de concepció del món que es va pro-

Dominical
Passeig General Mendoza 2.
17002 GIRONA.
Telèfon: 972 20 20 66

Director
Jordi Xargayó

Cap de redacció
Alfons Petit

Disseny
Martí Ferrer

Administrador
Miquel Miró

Publicitat
Paco Martí

Dominical

2

Reportatge

3 Domicinal
Diumenge 3
de juny de 2007

3

4

5

Fotos:
Sobre aquestes lí-
nies, a dalt, un
«kris» i un ganivet
cerimonial, d'Indonè-
sia (segle XVII); a
baix, un bàcul amb
figura d'un déu i
base fàl·lica, de les
Illes Cook (anterior a
1870).

1
Una pinta de fusta i
plomes dels inuit de
Tasiilak, a Groenlàn-
dia (1900-1910).

2
Una de les vitrines
de la Sala Girona de
la Fundació La Cai-
xa que mostren els
objectes procedents
de tot el món que in-
tegren les col·lec-
cions etnogràfiques
del Museu Nacional
de Dinamarca.

3
Una figura de reli-
quiari dels kota, al
Camerun, feta amb
fusta i metalls (ante-
rior a 1968).

4
Cap de Buda fet
d'esquist, procedent
del Pakistan. És
d'estil Gandhara i
està datat entre els
segles I i III dC.

5
Una figura per a la
proa d'una canoa,
elaborada amb fusta
amb incrustacions
de petxines de per-
la, procedent de la
regió de Nova Geòr-
gia, a les illes Salo-
mó (anterior a 1851).

duir a Europa, i que generaria una ambició de coneixement que va portar navegants, exploradors i aventurers més enllà de les fronteres fins aquell moment establertes. En els seus periples van documentar hàbits i costums absolutament allunyats dels europeus, i van recollir objectes de tota mena per deixar-ne constància. Quan aquests objectes van arribar a Europa van començar a aparèixer el que llavors s'anomenarien gabinets de curiositats o cambres de meravelles (*wunderkammern*), normalment impulsades per reis, nobles o personatges poderosos. Però no sempre: al cap i a la fi, el Museu Darder de Banyoles no va ser originàriament una altra cosa que una d'aquestes cambres de meravelles, i per això s'hi exhibia un boiximà dissecat, i una mòmia dels Andes, i cranis de diferents ètnies, i tota mena de bestioles de les procedències més diverses. A principis del segle XX, la sorpresa entre els europeus davant d'aquests «prodigis» encara era ben viva.

NOU SALES D'UN PALAU

El rei Frederic III de Dinamarca va crear una d'aquestes cambres de meravelles l'any 1648, després de tornar d'un viatge per les principals corts europees. Li va dedicar fins a nou sales del seu palau reial de Copenhagen,

que va ordenar temàticament; des de la història natural als objectes d'ivori, or i plata. Hi havia una Cambra Índia amb objectes procedents d'Amèrica, de l'Àfrica, l'Índia i el Pacífic. Aquestes col·leccions, enriquides posteriorment amb aportacions de nous aventurers i exploradors, van servir de base per a la creació del Museu Etnogràfic Reial de Dinamarca, un dels més importants d'Europa, que el 1982 es va incorporar al Museu Nacional de Dinamarca. I ara, una selecció de 122 objectes de la seva col·lecció etnogràfica s'exposa a Girona, en la mostra *Cultures del Món. Col·leccions del Museu Nacional de Dinamarca*, que fins el 22 de juliol es pot visitar a la sala Girona de la Fundació La Caixa.

Les peces que formen l'exposició –Albert Costa i Espen Waehle n'han estat els comisaris– van ser recollides durant els segles XVII i XVIII, tant a l'hemisferi nord com al sud, i procedeixen de grups humans ben diversos, des dels inuit a tribus del Pacífic o indígenes de Sudamèrica. Dividida en cinc àmbits –De les cambres de meravelles al museu, Àfrica, Amèrica, Àsia i Oceania–, l'exposició «no tan sols vol desvetllar una història poc coneguda –segons expliquen els seus responsables–, sinó també promoure una reflexió a l'entorn de l'origen de les col·leccions etnogràfiques

i els repertoris d'història natural com a precursors dels nostres museus. Precisament, gràcies a la curiositat de prínceps i viatgers, a l'afany de descobriment dels científics i a la sensibilitat dels artistes, aquestes obres formen part de la nostra tradició». En la mateixa línia, la mostra «vol comunicar un missatge que va més enllà del valor artístic de les peces presentades. En una època de grans moviments demogràfics que posen en contacte, per tot el món, gent de diferents cultures, l'art ha deixat de ser patrimoni de determinats col·lectius per convertir-se en un referent universal, un vehicle de comunicació, un mitjà de coneixement i entesa entre les persones».

ELS CINQ ÀMBITS

El primer àmbit de l'exposició, **De les cambres de meravelles al Museu**, pretén explicar el naixement d'aquests gabinets de curiositats. Segons els organitzadors de l'exposició, «els grans viatges d'exploració van despertar a tot Europa el gust pels objectes exòtics o singulars vinguts de països llunyans. D'aquesta manera van sorgir les *wunderkammern* o cambres de meravelles, que reunien objectes naturals i peces creades per la mà de l'home, disposats teatralment perquè en ressaltés el caràcter (Continua a la pàgina 4)

Fotos:
Sobre aquestes lí-
nies, a dalt, un orna-
ment per al cap fet
amb plomes i fusta,
dels tapirape de
l'Amazònia, al Brasil
(segle XX); a baix,
una capsa de fusta i
ivori de morsa dels
inuit de Tasiilak, a
Groenlàndia (1900-
1910)

6
Un ornament per al
cap, en forma d'au,
dels indis de la cos-
ta nord-oest del Ca-
nadà. Està elaborat
amb fusta i barba de
balena i data d'entre
1869 i 1890.

7
Paravent de sis fu-
lles que mostra ca-
valls jugant de l'estil
«kanô». Va ser pin-
tat al voltant de 1840
per Kanô Sekkei Fu-
jiwara Toshinobu, al
Japó

8
Figures femenines
de fusta dels bakon-
go, del Congo (ante-
rior a 1968).

9
Un pot d'ivori per a
espècies, de Benín,
Nigèria (segle XVI).

(Ve de la pàgina 3) fabulós. Amb el temps, aquestes col·leccions heterogènies, agrupades a partir del gust personal d'aristòcrates, científics i prínceps, van donar lloc a repertoris exhaustius d'història natural i a les primeres col·leccions etnogràfiques. En aquest primer àmbit de la mostra es pot observar des d'un kris indonesi fins a una brúixola geomàntica xinesa, passant per una gerra de l'Índia o una trompeta africana d'ivori amb un cap de cocodril.

– **Àfrica:** «Els viatges d'exploració de la costa africana van posar de moda l'art d'aquest continent, modelat segons el gust europeu, que es va incorporar als gabinets de les col·leccions amb el nom d'art afroportuguès. Les màscares i escultures de les antigues societats tribals hi ocupen un lloc essencial. Entre 1660 i 1850, els traficants d'esclaus danesos es van instal·lar a la Costa d'Or, l'actual Ghana. El museu exhibeix les obres que va reunir l'últim governador de la plaça, Edward Carstensen, que va ser un gran col·leccionista. El 1968 va completar els seus fons incorporant-li la col·lecció de Carl Kjerfve, amb 1.400 objectes dels millors estils africans. Màscares i estatuetses formen el gruix d'aquest àmbit en l'exposició de Girona.

– **Amèrica:** «El Museu Nacional de Copenhaguen exhibeix un conjunt de peces singulars, entre les quals hi ha les escultures astèques de mosaic de turquesa que Hernán Cortés va enviar a Carles V, testimoni de la fascinació que va despertar a Europa el món precolombí. Al costat d'aquestes, hi ha una important col·lecció dedicada a les cultures d'Amèrica del Nord, des d'Alaska fins a Califòrnia. En aquest àmbit, les aportacions daneses són especialment significatives. La cinquena expedició de l'explorador Knud Rasmussen a Thule, entre 1923 i 1924 (de la qual es projecta una pel·lícula a l'exposició), va proporcionar 20.000 objectes esquimals. Gràcies a l'aportació d'un altre explorador, Johan Pettersen, el museu disposa d'un fons únic dedicat a les cultures de Groenlàndia, com es pot comprovar en la mostra.

En el catàleg de l'exposició, Ann Fenger Benwell i Benter Gundestrup, conservadors de les Col·leccions Etnogràfiques del Museu Nacional de Dinamarca, donen més detalls de l'apassionant viatge que entre 1921 i 1923 Rasmussen –el mític explorador polar nascut a Groenlàndia– va fer a Thule: «Va ser el viatge més gran i més important de tots els que va fer Knud Rasmussen. Hi van participar cinc científics danesos i sis esquimals del Pol. Aquests van aportar la seva experiència i els seus trineus arrossegats per gossos, sense els quals no hauria estat possible el viatge. El propòsit era sobretot fer investigacions arqueològiques i etnogràfiques, tot i que també es van incloure estudis geogràfics i d'història natural. L'exploració va permetre que Knud Rasmussen pogués fer realitat el somni de la seva vida: visitar tots els grups esquimals de Canadà i Alaska. Fins i tot va aconseguir visitar els esquimals de Sibèria.

– **Àsia:** «A partir del 1618, els danesos van ser presents a Tranquebar, a la costa est de l'Índia. Des d'aquest enclavament van establir contactes amb la Xina i Indonèsia. El comerç de les espècies va anar acompanyat de la importació d'objectes preciosos (teixits i ceràmiques, seda i porcellana), que van contribuir a incrementar l'interès popular per l'Orient misteriós. Entre els fons del Museu Nacional de Copenhaguen destaquen els materials etnogràfics recollits per dues expedicions a Mongòlia, entre 1936 i 1939, que van permetre als científics accedir a les societats camperoles de l'interior, encara avui molt poc conegudes». Escuts de Borneo, treballs xinesos en seda, estatuetses coreanes o vestuari de dones de Mongòlia són algunes de les peces que destaquen en aquest àmbit.

– **Oceania:** «Núñez Balboa va descobrir els Mars del Sud el 1513, però l'exploració sistemàtica de les illes del Pacífic no va començar fins el segle XVIII. A mitjan segle XIX, l'increment dels viatges comercials i les expedicions baleneres van omplir el mercat d'objectes procedents d'Oceania. A l'entorn d'aquests va sorgir el mite de l'home feliç, el bon salvatge integrat en la natura. Entre les peces del Museu Nacional de Copenhaguen hi ha un collaret que va pertànyer al capità James Cook. Una part de la col·lecció és fruit del viatge de l'embarcació danesa Galatea, que entre 1845 i 1847 va fer la volta al món, amb una llarga escala d'estudi a Hawaii i Tahití».

Ann Fenger Benwell i Benter Gundestrup resumeixen el periple de l'embarcació: «El capità Steen Bille va dirigir la nau Galatea al voltant del món per presentar Dinamarca com a potència marítima. Entre la tripulació hi havia investigadors que van dur a terme estudis zoològics, botànics i etnogràfics. El 1845, la Galatea va salpar de Copenhaguen, via Àfrica, en direcció a la colònia danesa de Tranquebar, que en aquell mateix any va ser venuda a Anglaterra. De Calcuta, va partir rumb a les illes Nicobar, territori danès des del 1756 i que van ser lliurades a Anglaterra el 1859.

Des d'allí, el viatge va continuar cap a Java, la Xina i, finalment, Hawaii, on l'embarcació va ser reparada i la tripulació malalta es va poder recuperar. El viatge va prosseguir via Tahití cap a l'Amèrica del Sud, amb visites a Valparaíso i a Rio de Janeiro. La Galatea va tornar a casa el 1847 amb una extensa col·lecció etnogràfica, després d'un viatge de més de dos anys». Una coberta pública australiana, collarets fets amb cabells humans a Hawaii i les illes Cook o figuretes de diverses procedències il·lustren aquest trajecte i els d'altres aventurers a Oceania.

CARLES Ponsí Dalfó Dibuijant, publica una tira còmica a «El Jueves»

«Sauna Paradise» és el títol de la tira còmica setmanal que publica a «El Jueves» el dibuixant figurerenc Carles Ponsí. De temàtica gai, intenta fugir de l'estereotip sobre aquest col·lectiu. És una mostra que la revista d'humor, que compleix 30 anys, es renova. I continua essent viva i actual.

Carles Ponsí (Figueres, 1982) és un empor-danès a qui sempre li ha agradat dibuixar. Fer còmics i imaginar històries. Aquesta subcultura que a les Espanyes maltractem i en països com França tenen en un pedestal. Ponsí s'obre camí des de la ironia sobre el món gai i l'humor com a punts bàsics.

Es lliga molt en una sauna gai? No ho sé (riu). No hi he anat mai. Però crec que aquest allunyament em permet tenir una visió més àmplia en la meua tira còmica. Perquè t'imagines que deu passar això o allò. Va bé per treballar el concepte.

Com se li va ocórrer la idea de la tira còmica? Caminant per Barcelona vaig veure una sauna. Uns dies després, vaig veure un camió de la neteja, i vaig pensar com deuen viure els treballadors d'una sauna.

Va ajuntar el concepte camió de la neteja amb una sauna gai; curiós, no? Sí. La sauna és només l'escenari. Va més enllà del tema sexual. El meu projecte tracta de trobar històries en els diferents personatges. De vegades tenen un to absurd. Perquè vull defugir la temàtica sexual. Que sembla estar tan de moda. Hi ha autors que sota qualsevol excusa fan que els seus personatges acabin amb escenes de sexe. Busco històries més quotidianes. Embolics i elements que em permetin fer sàtira.

Com està el món del còmic a Espanya o a Catalunya? Actualment hi ha un cert boom. Però més en el terreny del còmic d'autor. Hi ha un increment de la lectura del còmic francès més d'autor. A Espanya i Catalunya costa molt trobar col·laboracions. O tirar endavant projectes personals, com els comic-books. Les editorials es mouen sobre segur, amb firmes que venguin.

I les opcions per a un dibuixant d'aquí, quines són: treballar per França i els Estats Units? Per als Estats Units jo ho descarto. Perquè es basen sobretot en superherois i no és el meu estil. El mercat francès és un paradís. Tenen projectes molt bons, però alhora és un mercat molt tancat. Ara per ara no em plantejo traspassar fronteres.

No és d'aquells que peregrina a Angulema per fer contactes? No. De moment no.

I llavors, com es pot viure del tema? És molt difícil. Perquè els autors poden publicar molt poc. Un parell de treballs a l'any. Dibueixes per editorials i reps encàrrecs d'il·lustració de llibres, com en el meu cas. En aquest camp hi ha més treball.

Com a lector, creu que és un miracle que

“El món gai no es pot encasellar”

TEXT: MOISÈS DE PABLO FOTOGRAFIA: MARTÍN AZUL

segueixi existint una revista com *El Jueves*? A veure... (s'ho pensa) El lector ha evolucionat. Potser també hi ha un cert lector d'*El Jueves* que no llegeix còmics i, en canvi, es compra la revista. Abans podies llegir *Tintín* i còmics així. Però ara tot s'ha ampliat més. Hi ha 30.000 ofertes més i possibilitats. La revista és tot un clàssic. Una institució. Per això segueix endavant.

Es va formar amb el gironí Quim Bou; hi ha caliu de dibuixants a Girona? Allò de Girona com a centre del còmic és impossible. S'ha d'anar a la capital. I on es reparteixen oportunitats i feines és a Barcelona. Moltes de les coses que sé és gràcies a Quim Bou i li he d'estar agraït.

El mercat gai està en expansió? En el meu cas, hi ha dos factors perquè toqui el tema. Em trobo còmode a l'hora de treballar en el còmic humorístic. Tinc un entorn, per amistat i vida social, per coneixences, que em permet treure material per a les meves històries. I un segon component és que crec que hi ha un dèficit a poder parlar amb naturalitat del món gai. I des d'un punt de vista d'humor. Hi ha una realitat més normal, que no pas sexe, sexe i sexe. Tinc com a referent l'alemany Ralf König. Que retrata personatges gais, però amb un rerefons humorístic. L'admiro. De fet, el títol de la tira és un homenatge a ell.

Hi ha molts estereotips d'aquest món, amb sèries de televisió com *Queer as folk*? Sí. Totes les històries acaben amb els personatges despullats i allà, follant. Fa poc va sortir un còmic gai que crec que anava més en la línia porno. A veure si es normalitza. Perquè

no tot és una mirada sexual.

Però toca el tema d'una sauna gai. La meua perspectiva està més pensada, crec, per a un públic heterosexual. Que no pas de mirar-s'ho des de dintre. Hi ha molts clics del món gai que fan gràcia.

Quines coses li fan més gràcia? És un món molt dispar. Hi ha molts matisos. El món gai no es pot encasellar. Si jo fes un còmic de parella, com fa en Manel Fontdevila a *El Jueves* amb la parella hetero, la visió que donaria seria, segurament, la mateixa. Seria molt comparable.

Té pensat fer algun llibre de còmic, o una història més complexa? De projectes n'hi ha molts. Tinc una llibreta plena de notes! Potser sortirà una història més llarga. Un comic-book o una novel·la gràfica. Però sempre des d'un punt de vista humorístic.

Internet serveix per expandir el fenomen del còmic? No sé fins a quin punt. Pots trobar un autor o contactar amb ell. I trobar autors estrangers, però com a feina, no ho sé. El mètode és el de sempre: publicar un fanzine entre quatre universitaris, amb quatre duros. És el més clàssic! (riu).

Un consell per a un dibuixant de Girona que comenci? Allò important és moure's. Cal tenir un projecte. Estar molt segur d'ell. I anar a les editorials, que és on es reparteixen les feines. I on, mica en mica, vas creixent.

És el seu cas? Sí. He dibuixat des de sempre. Però aquest és el camí per arribar al públic. I anar a més.

“Allò de Girona com a centre del còmic és impossible. S'ha d'anar a la capital. I on es reparteixen oportunitats i feines és a Barcelona.”

L'Església de Girona espera un miracle –principalment de caràcter mèdic– a fi que l'olotina Lliberada Ferrarons i Vives (1803-1842) pugui ser declarada beata en un procés de caràcter judicial altament estructurat i racional –solen prescindir dels fenòmens místics– de reconeixement de les virtuts que va professar en vida i que és testimoni per als creients, alhora que retroalimentant la fe. Ferrarons va ser una noia garrotxina, de família humil i que, des d'una edat molt jove, va treballar en una fàbrica fins que una malaltia la va obligar a restar al llit fins a la mort. De caràcter servicial, Lliberada Ferrarons va guanyar-se l'estima de tothom. Tal com diu el bisbe de Girona, Carles Soler i Perdigó, en la presentació del llibre biogràfic *Lliberada Ferrarons. Una fe sempre jove* –redactat per Miquel Àngel Ferrés i Fluvià (Olot, 1952) i publicat pel Centre de Pastoral Litúrgica (2006)–, els sants són «models» de conducta, i suggeridors «d'imitar-los». Un sant és un mirall. En aquests moments, la causa de l'olotina ha superat la comissió històrica –la resposta és donada per la Congregació Romana per a les Causes dels Sants– i, en paraules del postulant, Felip Amenós, en breu els teòlegs han de donar el vistiplau a la consideració de Venerable. És el pas previ a la beatificació, que inclou l'obligatorietat de certificació del miracle, que possibilita un culte restringit en una diòcesi o orde religiosa. Ara és Serventa de Déu. La recerca documental –*Positio*– que n'argumenta la santedat té més de 1.000 pàgines.

Tanmateix, la història de Ferrarons també serveix per explicar el context socioeconòmic de la industrialització de la Garrotxa a la primera meitat del segle XIX. En l'acte de presentació de llibre, celebrat a Olot, l'historiador de la capital garrotxina, Josep Murlà, va explicar que l'aspirant a beata va viure una època «convulsa» en l'aspecte social i polític. Tal com diu Miquel Àngel Ferrés al preàmbul, el procés de Ferrarons és la «localització» d'un exemple en una institució que és «universal». Ferrés, actual rector de la parròquia de Santa Maria de Blanes, defensa que l'olotina és una santa «atípica», amb unes característiques que es desmarquen d'altres causes de beatificació i/o canonització, raonat en la tendència actual de ser «molt farcides de clergues, religiosos i religioses». Així, continua, és possible que les causes de canonització guanyin en credibilitat. Com en temps pretèrits, en què els sants eren proclamats per voluntat popular. Perquè van ser els habitants d'Olot els que van començar a reclamar la consideració de santa per a Ferrarons.

«POBRA I MALALTA»

L'olotina era una laica. I obrera. Una treballadora creient. A més, com remarca l'autor, «pobra i malalta». Batejada a l'església parroquial de Sant Esteve d'Olot, el pare havia nascut a la mateixa ciutat, mentre que la mare era de Sant Joan les Fonts. El matrimoni, de condició humil, va tenir vuit fills. Tres van sobreviure. La casa familiar estava situada al Carrer de Sant Miquel. Després es van traslladar al carrer de Sant Bernat. En tots dos casos, a la perifèria d'un Olot amb 1.050 cases i 10.000 habitants. Ferrés trenca amb la imatge d'un municipi rural –es correspon parcialment a la realitat– per situar-lo en un context fabril, seguint les tesis d'Adam Smith en boga, i amb les deficiències socials que una mala praxi comportava. Per exemple, escassetat d'aliments i gairebé nul·la escolarització dels infants en les famílies humils. O l'aparició d'una nova ètica del treball. La gent del camp anava a la ciutat cercant feina i seguretat davant dels enfrontaments bèl·lics entre Espanya i França.

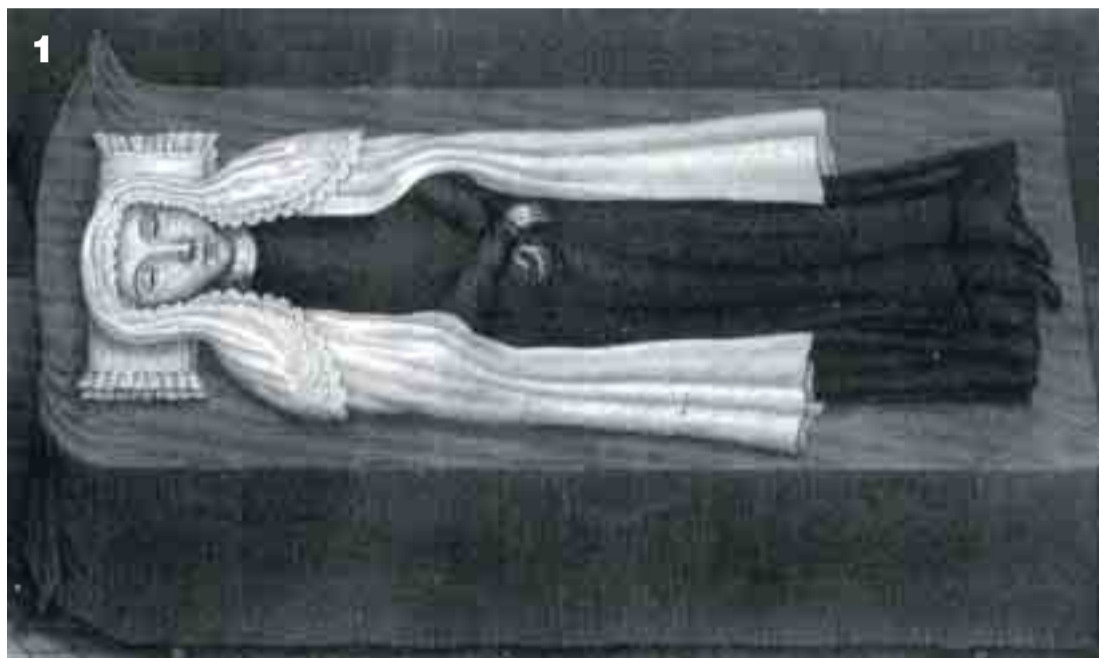
Lliberada Ferrarons, des de petita, va tenir la vida condicionada per l'escassetat econòmica dels pares. Recórrer a la caritat no va ser una decisió puntual. Convivia amb una tendència a la malaltia. Tot i això, hi ha un element clau en el nucli familiar: la creença religiosa. El pare era membre seglar del tercer orde carmelità. Devoció a la Mare de Déu del Carme.

Ferrarons va començar a treballar molt jove. Tenia set o vuit anys. En una fàbrica de teixits de Sant Joan les Fonts. Era mà d'obra barata. I víctima de l'explotació infantil. El pare va morir el 1816. Tenia 43 anys. Això va obligar Lliberada Ferrarons a assumir més responsabilitats en la família. L'olotina tenia un caràcter de compromís amb persones i tas-

Esperant un miracle

L'Església de Girona està esperant que es produeixi una curació mèdica no explicada científicament per poder desencallar la causa de beatificació de l'obrero garrotxina Lliberada Ferrarons.

TEXT: JOAQUIM BOHIGAS I MOLLERA

ques, com ara el treball. És seva l'expressió «els ulls a la feina i el cor a Déu», una actualització –explica el biògraf– de l'*Ora et Labora* dels benedictins. La creença religiosa li marcava positivament la vida. Als setze anys va ser novícia del Tercer Orde per després professar com a terciària carmelita.

Mesos després, i a causa de la malaltia, Lliberada Ferrarons va començar a treballar en

una fàbrica dins d'Olot. El Trienni Liberal (1820-1823) va portar accions anticlericals a la ciutat, que ella vivia resignadament. Va passar el mateix amb les guerres carlines.

PALPITACIONS, CANSAMENT I TUMOR
Miquel Àngel Ferrés divulga una diagnosi del metge Rafel Prat, que la va assistir durant vint anys, que mostra com era l'estat de

4

II CENTENARI del
NAIXEMENT de la
Serventa de Déu:

LLIBERADA FERRARONS

ORACIÓ PER OBTENIR DE L'ESPERIT SANT
LA BEATIFICACIÓ DE LA SERVENTA DE
DÉU LLIBERADA FERRARONS

Oh bon Jesús, Senyor nostre, que moríreu crucifical per la salvació del llinatge humà! Per l'amor amb què atraieu a Vós les ànimes dels escollits, concediu-nos que ben aviat poguem veure enlairada a l'honor dels altars la vostra fidelíssima Serventa Lliberada, la qual, enamorada de la vostra creu, visqué enmig del món meravellant-lo amb les seves virtuts i el seu esperit de sacrifici. Per això adorant la vostra sagrada passió i invocant a la Santíssima Trinitat us preguem: Pàrenostre.

Amb aprovació eclesial.

5

salut de l'olotina. Entre d'altres patologies, patia palpitations, cansament crònic i un tumor al fetge. Sovint havia de passar entre vuit i deu dies al llit reposant. Precisament, el tumor va obligar l'olotina a deixar de treballar el 1829 i romandre tretze anys en un llit. «Amb equilibri serè i elegant», expressa l'autor. Durant més de tres anys, va romandre amb el cos reposant al costat dret pel pes del fetge. Lliberada Ferrarons, que no va deixar cap escrit, va morir, després de molt temps patiment perenne, al carrer de la Mosca, pocs mesos després que ho fes la mare. Joaquim Masmitjà i de Puig (Olot, 1808-Girona, 1886), fundador de les Filles del Santíssim i Immaculat Cor de Maria i que també té oberta una causa de beatificació des de 1985, va ser present en el moment del traspàs.

Anunciada la mort, dotzenes de garrotxins van voler anar a visitar el cos de la «santa». L'enterrament va ser una «autèntica manifestació popular». Es van produir diferents successos: el seguici parroquial es va presentar a casa de la difunta una hora abans per evitar aglomeracions, no es va atendre la demanda que el trasllat al cementiri fos amb el cadàver descobert per evitar una allau de persones a la recerca d'un tros de roba com a relíquia... La missa exequial es va fer al Santuari de la Mare de Déu del Tura. Rosa Molà, vídua del notari Baudili Morales, va cedir un nínxol. Una espectacular tromba d'aigua i tro va caure sobre Olot la tarda del comiat. Joaquim Masmitjà desitjava que la difunta descansés en una església, cosa que es va realitzar el 1966. Les restes de Lliberada Ferrarons són ara a Sant Esteve. La primera biografia sobre Lliberada Ferrarons té data de

1878, i n'és l'autor Francesc Xavier Butiñà (Banyoles, 1834-Tarragona, 1899). El llibre va tenir quatre edicions.

L'atiament per col·locar Ferrarons als altars té dues dates especialment significatives. El 1942, quan, en el context del centenari de la seva mort –promogut per sis devotes–, es va

obrir el procés diocesà ordinari, tancat el 1973. I el 2003, bicentenari del naixement, quan Olot va celebrar diferents actes força participats, la comissió va intentar, sense èxit, trobar un quadre de l'olotina realitzat per Marian Vayreda (Olot, 1853-1903) el 1874, fruit d'un encàrrec de Josep Gelabert i Vall, que era el fill de Geroni, metge de Lliberada Ferrarons. Tot apunta que el pintor i literat es va inspirar en un gravat d'Antoni Masmitjà –arquitecte i germà de Joaquim, fundador de l'orde del Cor de Maria– que porta com a nom *Verdadero retrato de Librada Ferrarons y Vivés de Olot* hipòtesi raonada pel fet que Vayreda no podia ser present al vetllatori –encara havia de néixer– i la semblança entre ambdues imatges. La darrera pista és que el quadre –una tela de 139 centímetres d'altura i 58 centímetres d'amplada– va ser comprat pel comerciant de Barcelona Francisco Mas Cisa el 1958. Tanmateix, poc després que l'olotina morís, Joaquim Masmitjà va enviar a la Congregació per a les Causes dels Sants de Roma una relació de vuitanta pàgines escrites en llatí explicant les virtuts de Ferrarons. El document va arribar a les mans del pontífex Gregori XVI, que hi va mostrar molt d'interès.

El procés de beatificació és viu amb el suport dels Carmelites, que són a Olot des del segle XVI. Entre d'altres, la ciutat recorda la «santa» en el nomenclàtor –el carrer de la Mosca es va convertir en el de Lliberada Ferrarons a partir de 1829– i la consideració de Filla Il·lustre (1942), que inclou la incorporació d'un retrat a la galeria d'olotins –és l'única dona present en aquest espai d'honor situat a l'Ajuntament– al qual el poble ret homenatge per sempre, tot esperant un miracle.

Reportatge

7 Dominical
Diumenge 3
de juny de 2007

Fotos:

1 Gravats de Lliberada Ferrarons obra d'Antoni Mitjà. És l'obra en la qual Marian Vayreda es va inspirar per fer el quadre que la comissió del bicentenari va cercar a Barcelona.

2 Quadre de Marian Vayreda. L'obra, que mostra l'ara Serventa de Déu morta estirada en un llit, porta la signatura de l'autor i data: 1874.

3 D'esquerra a dreta, l'autor de la biografia, Miquel Àngel Ferrés, rector de Santa Maria de Blanes; el postulant general de la causa, el carmelita resident a Roma Felip Amenós; i Joan Baburés, vicepostulant de la causa de beatificació de Lliberada Ferrarons.

4 Punt de llibre a propòsit de la celebració del bicentenari del naixement de l'olotina en què hi ha una representació de la Serventa de Déu obra de l'artista garrotxí Modest Fluvà.

5 Quadre de Lliberada Ferrarons que es pot veure a la galeria de fills predilectes que té adequada l'Ajuntament d'Olot. **Foto: Meritxell Masó.**

6 Portada de la darrera biografia sobre Lliberada Ferrarons, que ha publicat el Centre de Pastoral Litúrgica de Barcelona.

Volant amb una gloriosa relíquia del 37

El controlador aeri José Antonio Chicharro, apassionat pels avions clàssics, conserva a l'aeròdrom d'Ordis, en perfecte estat i a punt de funcionar, un Tiger Moth com el de «Memòries d'Àfrica».

TEXT I FOTOGRAFIA: JAVIER ORTEGA FIGUEIRAL

Poques sensacions són equivalents a volar amb el vent a la cara i encara més si es fa sobre l'Alt Empordà. En aquest aspecte, a molts el cinema ens ha ensenyat a sentir coses diferents, ens ha reflectit mons llunyans i ens ha fet somiar en aventures i sensacions de tot tipus. Amb totes les pel·lícules que s'han fet i els gustos de cadascun, és ben difícil trobar indrets comuns als records filmics, però hi ha un cert nombre d'escenes que són una mena de patrimoni comú o de mite que hem vist en una pantalla de cinema. Una d'aquestes escenes és la d'un biplà pilotat per Robert Redford, portant a una enamoradissa Meryl Streep volant sobre l'exuberant natura de Kenya a *Memòries d'Àfrica*, mentre sona la música de John Barry. Aquesta pel·lícula de Sidney Pollack era un fantàstic cant a l'Àfrica, a la seva natura i a l'art d'explicar una història sobre els ressorts més bàsics dels sentiments humans i que ens deixa recordar que el cinema, a més d'un negoci, és també art.

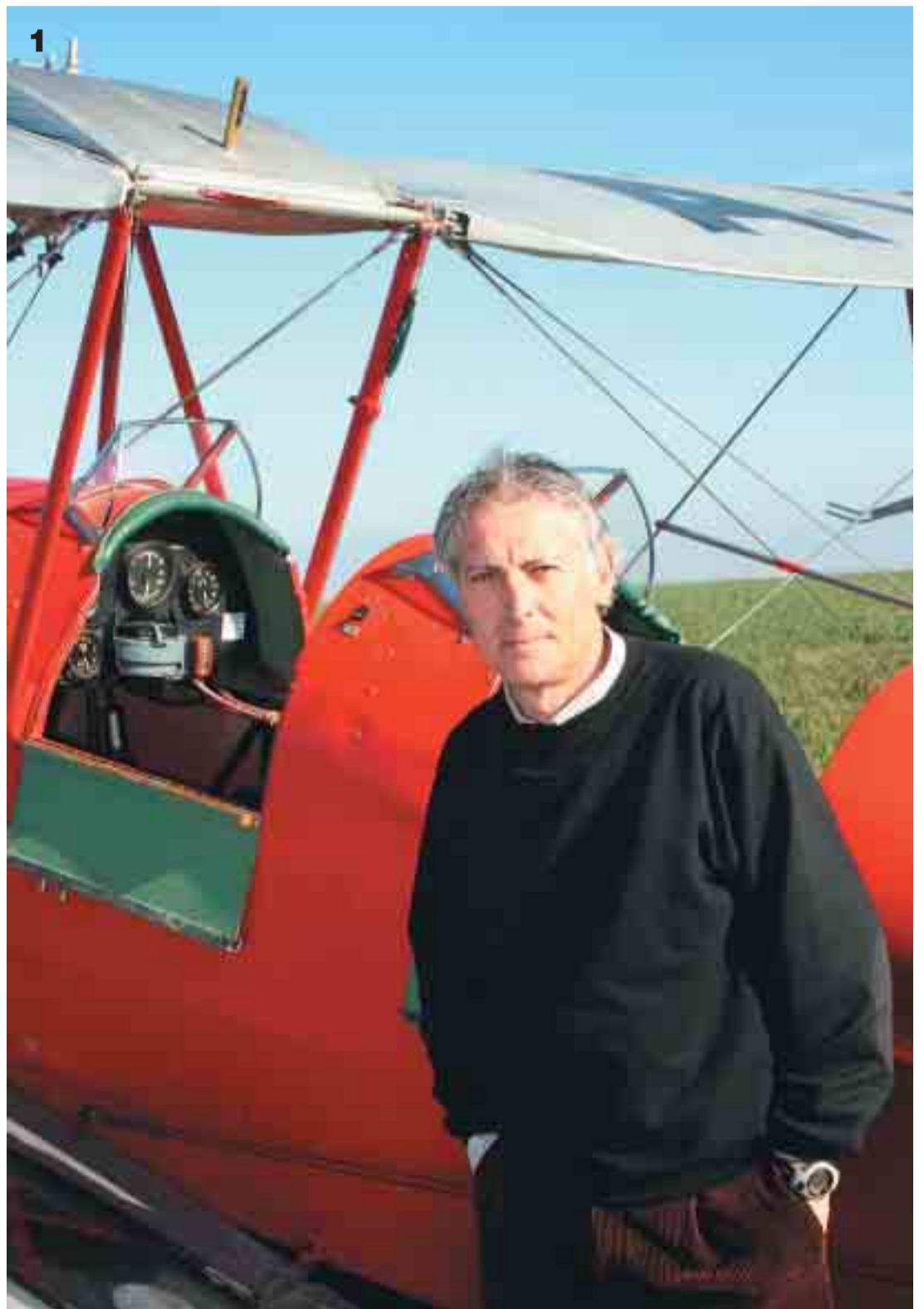
L'avió en el qual els protagonistes sobrevolen la sabana és un DeHavilland Tiger Moth, un venerable aeroplà dissenyat a Anglaterra a començament dels anys 30, és a dir, en el període d'entreguerres i que a Espanya va volar per a la Direcció General d'Aeronàutica a partir del 1933 i després amb l'Exèrcit de l'Aire. Malgrat que tot això soni molt llunyà, és possible reviure la sensació de com es volava amb un d'aquests aparells a l'Alt Empordà, concretament a l'aeròdrom d'Ordis.

Allà, sobre la gespa, hi ha diferents hangars, una capella i una petita construcció de fusta que fa de sala social de l'aeroclub. Tot és molt bucòlic. Els usuaris d'aquest aeròdrom volen en ultralleugers llevat d'un, José Antonio Chicharro, que en un hangar té guardades les seves possessions més estimades. Quan obre les portes corredisses es veuen sota unes teles tres avions de línies molt antigues, l'un darrere l'altre: dos biplans i un petit avió monomotor de color gris. L'avió que escull Chicharro per volar és el Moth de color vermell, al qual treu totes les proteccions fetes amb llençols. «No és que calgui cobrir-lo quan està aquí guardat, el problema és que de vegades, i no sé com, entren ocells i no convé que deixin els seus regals sobre l'avió». L'estructura de l'aparell és de metall, però el recobriments és de roba ben tensada, que si bé d'una banda és lleugera, és alhora molt delicada.

ENAMORAT DELS CLÀSSICS

Empenyem l'avió cap a fora i amb la llum del sol, el color vermell llueix esplèndid. Mentre l'arroseguem, Chicharro ens explica que és controlador aeri i que va passar molts anys treballant a la torre de Girona, a la de Sabadell i actualment està destinat al centre regional de control aeri a Barcelona, que s'ocupa del sector oriental de la Península i les illes Balears. La seva afició pels avions, com les grans passions, li ve ja de petit, però quan als anys 70 va estar estudiant a Anglaterra es va acabar enamorant dels avions clàssics, per la dedicació i respecte que tenen al Regne Unit a aquelles màquines voladores històriques.

Com que l'avió sempre queda buit de combustible, fer benzina abans del vol és força peculiar: pujat a unes escales el pilot estén un pany sobre l'entrada del dipòsit de combustible i amb l'ajuda d'unes galledes plenes de gasolina de 95 (de cotxe) va omplint amb molta cura els dipòsits del seu biplà. Un cop

finalitzada l'operació, la pujada al seient del davant, el del passatger, encara que també té els comandaments i els indicadors, s'ha de fer amb molta cura i només trepitjant trossos marcats, car que pel contrari el peu s'enfoncaria en la roba que recobreix l'estructura de l'avió.

Mantenint la palanca de profunditat cap endarrere, com si fos una escena en blanc i negre, l'hèlix es mou manualment per finalment, després de dos sorolls similars a un tos, començar a girar. Tenim cascos de cuir per a tots dos amb ulleres, comunicador i un *walkie* que farà les funcions d'emissora de ràdio, amb la qual ens comuniquem amb la torre de Girona per indicar les nostres intencions: vol local (sortida i arribada al mateix camp) cap al nord-est fins al Cap de Creus i tornada per la zona d'Empuriabrava, Figueres i novament Ordis. Tot seguit, el Tiger Moth comença a rodar per so-

bre la gespa dirigint-se cap a la capçalera d'una de les pistes de l'aeròdrom, mirem a dreta i esquerra, no ve ningú i no hi ha obstacles, així que... a volar!

Sense temps de ser conscient de la velocitat l'avió se'n va a l'aire en qüestió de segons; és tan lleuger que en només 200 metres ja estem en vol. Al davant, Figueres, que sobrevolem en uns minuts per sobre del castell de Sant Ferran, magnífic i imponent des d'aquest punt de vista. Pocs segons després i a la dreta, Vilanova de la Muga i el riu. A l'altra banda el Castell de Peralada. Curiosament, mentre fotografio el Casino, em fixo en una curiositat tècnica de l'avió: l'indicador de velocitat, un instrument tan genial com senzill: a l'estructura de fusta que separa i també subjecta les dues ales, hi ha unes xifres sobre un dibuix en corba i una petita placa de metall que penja. Aquesta placa va en contra del vent de manera que amb la resistèn-

Fotos:

- 1** José Antonio Chicharro al davant del seu DeHavilland Tiger Moth, que va ser construït l'any 1937.
- 2** L'aeroplà a l'aeròdrom d'Ordis.
- 3** Sobrevolant el port de Roses.
- 4** L'aparell que serveix per mesurar la velocitat del biplà, mentre aquest vola per sobre de Garrigue-lla.

cia inherent indica a quina velocitat estem volant. En aquest cas, a unes humils –per a un avió– 110 milles per hora.

Sobrevolem Vilajuïga deixant la muntanya a la dreta i al fons ja es veu el mar i Llançà, població que des de l'aire té un aspecte d'absoluta tranquil·litat: al seu port, els pesquers d'una banda i els iots i velers d'esbarjo ordenats a una altra. Aprofito un moment en què el soroll sembla atenuar-se per preguntar a Chicharro per l'origen de l'avió. «Doncs aquests tipus d'avions havien servit a l'aeronàutica militar de la República al 1933. El que estem volant va ser construït el 1937 així que va volar primer amb un govern i després se'l va quedar l'altre fins als anys 50, quan va ser donat de baixa i cedit a un aeroclub, el de Vigo, però va patir un accident i des de finals dels 50 estava en un magatzem. Als 90 dues persones ens en vam enamorar i mentre un volia restaurar-lo perquè fos objecte d'exposi-

ció, la meua idea era que tornés a volar, que és el que ha de fer un avió. Per això estan construïts, no?», conclou el pilot mentre ja sobrevolem el Port de la Selva, des d'on en línia recta arribem fins a Cadaqués. Amb la seva església com a punt de referència fem

un gir de 360° que ens integra totalment amb el paisatge i una arquitectura que en molts casos és contemporània de l'avió.

Deixant el Pení i les seves instal·lacions militars molt més amunt a la dreta, arribem fins a Roses. El seu port llueix esplèndid mentre que la forma de la Ciutadella s'entén tan bé com als mapes des dels 300 metres d'alçària. En arribar a la impressionant zona de canals navegables d'Empuriabrava, coordinem per la ràdio amb els avions de l'aeròdrom que estan llançant paracaigudistes. Un cop aclarit on és cadascú i per on «cauran del cel» els esportistes, iniciem el camí de tornada, passant novament sobre Figueres, amb Ordis ja a la vista. Fem novament un gir sencer per veure per on bufa el vent comprovant-t'ho a les mànigues que hi ha a les capçaleres i mentre seguim girant baixem fins que la impecable gespa d'Ordis ens rep amb tota la suavitat d'un camp tot just segat.

Establiments antics

10 Dimecres
Diumenge 3
de juny de 2007

Can Falgarona

És una de les sabateries més antigues de la ciutat, que en els seus 146 anys d'història ha vist com es passava de l'elaboració artesanal del calçat a la venda del que procedeix de fàbriques.

Figueres

Història

Els inicis van ser en un petit taller de sabateria del carrer de Peralada de Figueres, on tots els encàrrecs es feien a mà. Més tard es va adquirir una altra casa al carrer Portella, també de Figueres i, durant uns anys es van mantenir les dues seus. La Guerra Civil no va tenir greus conseqüències per a l'empresa i, a partir de mitjan dels anys cinquanta, es passa de la fabricació artesanal a la venda de sabates de fàbrica i complements variats.

Origen

1861.
Fundadors
Jaume Canadell Riera i Cristina Ballaresca Carreras.

Propietari actual

Joan Falgarona i Cortada.

Treballadors

Cinc.
Activitat
Venda de sabates i complements.

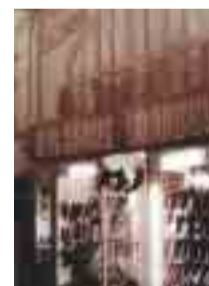
TEXT I FOTOGRAFIA: JOSEP MARIA BARTOMEU

L'origen de l'empresa és l'any 1861 en un petit taller del carrer de Peralada, quan Jaume Canadell i Riera i la seva dona, Cristina Ballaresca i Carreras, van obrir una sabateria de petites dimensions als baixos de la casa on vivien i on ell havia nascut. En aquells temps tot es feia manualment, prenent les mides al client, fent els motllos i, després, fabricant el calçat. El client havia d'anar a emprovar-se les sabates o les botines almenys un parell o tres de vegades abans d'estrenar-les, però es tractava d'un producte fet a mida, resistent i de molt bona qualitat. A mitjan del segle XIX a Figueres hi havia tres sabaters i una dotzena d'espardenyers, que a vegades cobraven en espècies els encàrrecs que els feien els pagesos: canviaven sabates per oli, fruita, verdura o algun animal.

Al marge de fabricar les sabates manualment, Jaume Canadell també en feia les reparacions que calguessin, encara que el calçat no fos de casa seva. Jaume Canadell i Cristina Ballaresca van tenir quatre fills i un d'ells, Joan Canadell i Ballaresca, es va quedar a fer de sabater a la botiga dels seus pares, seguint els mateixos procediments artesanals. La botiga i el petit taller es trobaven aleshores al carrer de Peralada, número 64.

Joan Canadell es va casar amb Teresa Buxó i Reixach. Del matrimoni van néixer tres fills: dues noies i un noi. Entre els anys 1914 i 1918, el taller del carrer de Peralada funcionava bé, tenia 16 operaris i treballava molt. Una de les noies, Dolores Canadell i Buxó, va contraure matrimoni amb Pere Falgarona i Salleres, i es així com el cognom Falgarona entra en la història de la casa. Pere Falgarona era sabater i músic, cosa molt freqüent en aquells temps, ja que, com que els músics no treballaven gairebé gens durant la setmana i menys a l'hivern, havien de dedicar-se a un altre ofici per poder subsistir. Pere Falgarona tocava sardanes en un cobla.

Amb els estalvis que van poder fer, l'any 1930, aproximadament, van adquirir un altre establiment al carrer Portella, que era sabateria i també taller. Aleshores mantenien les dues cases: una al carrer de Peralada i l'altra del carrer Portella. La petita empresa no

va tenir massa problemes durant la Guerra Civil. Va continuar oberta i fent la seva tasca. A la postguerra, com tots els establiments figuerencs, se li va complicar el subministrament de material, però se'n va poder sortir.

EL TURISME I LA NOVA GENERACIÓ

Pere Falgarona va morir l'any 1954 i el negoci va passar a mans del seu fill, Joan Falgarona i Canadell, el qual era un autèntic professional de la música, trompetista reconegut, però que va haver de deixar les partitures a causa de la desaparició del seu pare. Quan es va fer càrrec de la direcció de l'empresa, aquesta, poc a poc, entre els anys 1955 i 1960,

va anar deixant la fabricació artesanal de sabates i botines, per incorporar als seus aparadors calçat procedent de grans fàbriques. Tot i això encara es va mantenir el taller de reparacions i es feia alguna sabata a mida. El taller del carrer de Peralada es va tancar.

Entre els anys 1960 i 1970 l'empresa va anar cap amunt per l'empenya que el turisme de qualitat, procedent sobretot de França, però també d'altres països, va donar a Figueres. En aquests anys és quan entra a treballar a la casa Joan Falgarona i Cortada, fill de Joan Falgarona i Canadell. Ho fa al

costat del seu pare que li va ensenyar els «secrets» del negoci. L'any 1990 va passar a ser ell el titular.

L'any 1963 s'havia fet la primera reforma i ampliació de la botiga del carrer Portella. El 1973 es va comprar el local del costat i es va fer una altra ampliació, per passar després, l'any 1986, a fer una segona ampliació, que va culminar l'any 1999 amb la darrera reforma. Des del 1960 a la sabateria també s'hi venen bosses, complements i jaquetes de pell.

Joan Falgarona i Cortada té dos fills que estan estudiant i encara no saben si es dedicaran al negoci, que ja ha complert 146 anys.

Recuperar la història

L'enderrocament d'un edifici permet alliberar terreny i ampliar l'espai públic en forma de plaça.

TEXT: ALFONS PETIT FOTOGRAFIA: MARC MARTÍ

L'adequació per a l'ús públic, en forma de plaça, del terreny que havia alliberat l'enderrocament d'un edifici, i la recuperació d'un antic safareig que aquell mateix edifici havia eliminat durant molt temps del paisatge urbà són dues de les principals fites aconseguides en el projecte dels arquitectes Josep Fuses i Joan Maria Viader per urbanitzar l'entorn de l'església de Sant Llorenç de Bescanó. Aquesta actuació en completava una d'inicial que els mateixos arquitectes ja hi havien fet l'any 1988 i va ser una de les obres seleccionades pel jurat dels premis d'arquitectura de les comarques gironines corresponents a 2003, en l'apartat d'espais exteriors.

En la memòria dels premis, els mateixos arquitectes expliquen les premisses del seu projecte i el punt de partida després d'aquella primera actuació: «La intervenció realitzada ha

completat la urbanització que ja havíem fet l'any 1988 a l'entorn immediat de l'església. En aquella pavimentació ja es proposava una ordenació en obertura radial, la qual preveia el futur enderroc d'un edifici construït els anys seixanta que servia d'escola de pàrvuls». Un cop suprimit aquest immoble i executat el nou projecte de Fuses i Viader s'aconsegueix, segons ells, «ampliar l'espai públic creant una nova plaça que posa en valor el conjunt de l'església i el seu entorn immediat. Un dels vèrtexs de la plaça queda definit per la presència de l'antic safareig públic, el qual s'ha recuperat, que quedava gairebé enterrat pel mateix pati de l'escola. S'ha recuperat també l'antic brollador que hi havia, adaptat segons el model de les fotografies antigues».

Continuant amb aquesta mirada cap al passat que fan els arquitectes, sense deixar de

banda les necessitats de present i futur de l'indret, «s'han mantingut els arbres existents tant per preservar el caire ombrívol que el safareig antigament ja tenia com per assolir un lloc d'estada al costat del mur de pedra. En aquest lloc s'ha dissenyat un banc de llistons de fusta d'iroko i una font de platines metàl·liques amb un broc d'acer inoxidable».

Finalment, i davant del «considerable desnivell existent a l'indret», Fuses i Viader comenten que «s'ha parat especial atenció al fet que la superfície pavimentada s'adaptés a la topografia del lloc, de manera que s'acongués una entrega suau als carrers de l'entorn, es preservés la presència del safareig i es revalués la forma radial de la pavimentació, la qual s'ha resolt en continuïtat a la realitzada l'any 1988 amb totxo manual a sardinell i encintat de pedra de Girona».

Fitxa tècnica

Projecte

Urbanització de l'entorn de l'església de Sant Llorenç.

Adreça

Carrer Santa Anna i plaça de la Vila, Bescanó.

Autors

Josep Fuses i Joan M. Viader, arquitectes.

Promotor

Ajuntament de Bescanó.

Construcció

Xavier Alsina, s.a.

Col·laboradors

Jaume Vila i Grabuleda, arquitecte tècnic i Grau DelPozo, enginyers industrials.

Més informació

– Demarcació de Girona del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, plaça Catedral, 8, Girona. 972 41 27 27 «www.coac.net/Girona».

El vi
Clos
Juvència

Rebuig a les bledes

CAIUS APICIUS GASTRÒNOM

Rosat

Agustí Ensesa Bonet
Escola de Tastavins del Gironès

Vi rosat de gamma alta i d'extraordinària personalitat. De color maduixa intens amb tonalitats violàcies. Aroma potent, afrutada, que recorda les móres. En boca és de gran estructura i amb una acidesa que li dona nervi i frescor. Darreregust saborós, melós i llarg. Elaborat amb cinc varietats de raïm: Tempranillo, Garnatxa, Cabernet Sauvignon, Merlot i una petita quantitat de Pinot Noir, que es veremen en plena maduració. Maceració en premses pneumàtiques horitzontals i fermentació en verge, part en fusta i part en tines d'acer inoxidable. Vi de personalitat pròpia, de gran qualitat i complexitat aromàtica. Molt adequat per aprendre a estimar els vins rosats. Recomanem degustar-lo fred, no gelat, amb plats lleugers d'estiu, arrossos i salses suaus, tant de carn com de peix.

El celler elaborador: Elaborat per Heretat Segura Viudas, del grup Freixenet, i premiat a Cannes (França) com un dels millors rosats del món.

El blet és una planta anual de la família de les quenopodiàcies, ni més ni menys. La mateixa família, quines coses, a la qual pertany la bleada... I ja veuen: cadascú té el seu producte tabú en gastronomia, les coses que no li agraden gens; i la bleada és un dels més estesos. En el meu cas, un dels poquíssims dels quals, si puc, prefereixo prescindir. Parlo de les seves fulles: les penques sí que m'agraden. Però les fulles de bleada, ja siguin cuites amb amaniment d'oli i vinagre, ja ofegades, em provoquen rebuig.

Pot deure's a records dolents de les meves adolescències infantils; el cas és que des d'aleshores he intentat, sense cap èxit, que m'agradessin les bledes. Tampoc és que em preocupi massa: porto gairebé seixanta anys intentant que m'agradi el cafè, i tampoc, encara que prenc molt més cafè que bledes.

Però és que la fama de les bledes no es limita a ser considerades una cosa sense valor: serveixen també per establir comparacions gens afavoridores, com quan diem que algú té cara de bleada, és a dir, d'un color pàl·lid verdós com l'exhibida diumenge a la nit, després del recompte electoral, per més d'un alt responsable d'algun partit polític, encara que tots sapiguem, evidentment, que han guanyat tots.

Un rave li han importat aquestes eleccions a un alt percentatge dels votants, que van preferir –un alt càrrec *dixit*– veure el Gran Premi de Mònaco de Fórmula 1 que anar a votar. I un altre rave sembla haver-los importat als participants en l'enquesta d'Antena 3 sobre l'espanyol més important de la Història el tan esbombat gran moment de la cuina espanyola: allà només hi apareix un cuiner, Adrià, i al lloc 84. Bé és veritat que entre els cent no hi figuren espanyols que van tenir el món a les seves mans, com Trajà, Adrià o Marc Aureli; deu ser perquè no van participar a OT o perquè la Història, als votants, els importa també un rave –un *bledo* (blet), diuen en castellà–.

En fi, els donaré un motiu perquè creixi la seva estima cap les bledes; en aquesta recepta m'agraden fins a mi. Rentin, sense escórrer-les, les fulles d'un quilo de bledes, tallin-les en trossos, posin-les en una cassola, salin-les i tapin. No cal afegir aigua: n'hi ha prou amb la que quedi del rentat i la que deixen anar elles durant la cocció. Coguïn dos minuts a foc fort, baixin-lo al mitjà i segueixin deu o dotze minuts més. Ara sí que les escorreran bé.

Posin en una paella una mica d'oli d'oliva i dos grans d'all, que sofregiran fins que comencin a daurar-se, moment en el qual els retiraran. Aboquin llavors quatre filets d'anxova dessalats i facin-los desfer-se en l'oli aixafant-los amb una forquilla.

Afegeixin tomàquet pelat i triturat i facin coure tot a foc suau uns 20 minuts, fins que es converteixi en salsa. Aboquin ara les bledes, coguin-les un quart d'hora remenant-les i serveixin el plat calentó.

Això són bledes «a la romana», i vagi la recepta com una forma de desgreuge als Cèsars hispans abans esmentats.

MILLOR LES PENQUES

De totes maneres, donen més joc les penques. Triïn-les gruixudes. Netegin-les bé, eliminant els filaments durs, i tallin-les en trossos de cinc o sis centímetres de llarg. Coguïn-les en aigua amb sal i el suc de mitja llimona uns vint minuts i escorin-les bé.

Col·loquin sobre la meitat de les penques sengles trossos de pernil, de manera que no sobresurtin; sobre el pernil, una tira de formatge, i tanquin-les amb un altre tros de penca de bleada. Passin aquests «sandvitxos» per farina i ou batut i fregeixin-les en abundant oli d'oliva fins que quedin dauradets.

Per acompanyar-los els va molt bé una salsa de tomàquet casolana.

UNITAT DE REPRODUCCIÓ HUMANA i DIAGNÒSTIC GENÈTIC CLÍNICA GIRONA, 10 ANYS AL VOSTRE SERVEI

En Joel va néixer a la Clínica Girona el 25 de maig de 1998.

Procés de microinjecció espermàtica

En Joel ja té 9 anys i... juga a bàsquet i té molts amics. Per celebrar aquest aniversari, hem volgut que fos ell, el primer nen nascut d'una microinjecció espermàtica feta a la província de Girona, el que ens expliqués quelcom de la seva vida.

La Unitat va ser creada a l'any 1997 per un grup de professionals de diferents especialitats, ginecòlegs, biòlegs i andròlegs amb l'esperit de poder donar resposta a les expectatives d'aquelles parelles que tenen dificultats per aconseguir descendència. Poder oferir tots els estudis i tractaments sense necessitat de desplaçar-se fora de Girona i centralitzar tota l'activitat a les dependències de la Clínica Girona. Obrir la possibilitat de col·laboració amb diferents grups de professionals externs.

Durant aquests 10 anys de funcionament de la Unitat de Reproducció Humana a la Clínica Girona, el seu Laboratori de Biologia, ha col·laborat en gairebé 4.500 tractaments de fertilitat. Durant aquests 10 anys han vingut al món més de 900 nens i nenes. Bevinguts!!!

Seguim dedicant, i dedicarem en el futur, tot el nostre esforç per millorar, avançar i mantenir la il·lusió del primer dia. Estar al dia és difícil, l'allau de coneixements és immensa i imparabile. Però realment apassionant.

SINCERAMENT... GRÀCIES PER FER-NOS CONFIANÇA.

Joan Sarquella i Ventura. Biòleg. Cap del Laboratori de Biologia.

MARC MARTI

Necessaris o frustrants?

La proliferació de llibres de cuina no en garanteix la qualitat; n'hi ha que contenen receptes pràcticament impossibles de fer a casa.

Jaume Fàbrega

«Bona Vida»
<http://blocs.mesvilaweb.cat/jaume-fabrega>

Si aneu a qualsevol llibreria veureu que mai com ara s'havien publicat tants llibres de cuina, de tots els temes, formats i colors, amb fotos o sense. De fet, el català i el suec són dues de les llengües, fora de les grans, més prolífiques en aquest camp, i segurament nosaltres estem al davant. Això es veu, internacionalment, en els més prestigiosos premis que s'atorguen en aquest gènere –els «Nobel» dels llibres de cuina, els Gourmand World Cookbook Awards, que enguany s'han donat a Pequín, i que m'han donat per quarta vegada, i sempre per obres escrites en català, llengua, per cert, que d'aquesta forma fou reconeguda per primer cop per part d'aquests premis–.

Ara bé, dit això –espot d'autopromoció a part, que em perdonaran–, també ens hauríem de preguntar a què és degut aquest auge. Crec que es deu a causes diverses: en primer lloc al fet que cada cop mengem més malament, a deshora i fora de l'àmbit domèstic. De fet, substituïm la literatura per la cuina. En segon lloc també hi ha qüestions diverses de reviscolament nacional (en el cas dels llibres de cuina tradicional), d'esnobisme o curiositat per part del públic i d'autopublicitat (en el cas dels llibres de cuiners). I, també, d'autèntic afany de coneixement, ja que ara la cuina és també una moda.

Si deixem de banda els assajos i estudis (el gènere que a mi més m'agrada), els receptaris, segons qui els escriu, es poden dividir en tres apartats: llibres d'àvies, sovint amb receptes impossibles de fer (no hi ha ni quantitats, ni proporcions, etc.); llibres de cuiners, que, en canvi, ens mostren un excés de pesos i mides (que són una dada econòmica que pot arruïnar el cuiner-restaurador)

però segurament no ens expliquen els temps de cocció: en aquests dos casos, si volem portar a la pràctica les receptes podem quedar ben frustrats: la recepta o bé és mal explicada o bé no es pot fer a casa, ja que les bases de la cuina domèstica són diferents de la que es fa als restaurants. També, és clar, hi ha llibres ben fets, però són una minoria.

INCONGRUÈNCIES I ERRORS

Analitzant molts dels llibres que actualment es publiquen en català n'hi ha, fins i tot, que el títol no respon al contingut, com un suposat *Corpus* de la cuina catalana, amb les receptes sense esment d'origen, sense explicació detallada, sense citar les fonts d'on s'han tret (que són llibres i repertoris ben coneguts) i barrejant –cosa greu conceptualment– el concepte de cuina tradicional amb cuina pública o dels restaurants.

En un altre llibre d'un cuiner mediàtic (i

no és culpa d'ell, sinó de qui l'ha escrit o corregit), hi ha falles tan greus com confondre els escamarlans amb les cigales, quan es tracta de dos crustacis totalment diferents. Hi ha llibres, fins i tot, que per la quantitat de nyaps que contenen s'haurien de considerar obres humorístiques. És el cas d'un llibre que pretén que «hi ha teca», i que, de forma ostensible, pretén un assessorament d'un historiador, on hi ha perles sensacionals com afirmar que a Catalunya el sucre venia d'Orient (i, no obstant això, es produïa aquí), que les patates les va introduir Napoleó (tenim receptes del segle XVIII!) o que es desconeix l'origen de la paraula còc i coca (és el *kok-kucheb-cake-coek* germànic!).

Un altre problema és la manca d'una crítica solvent i preparada a l'entorn dels llibres de cuina: fins i tot els que fan aquesta activitat, solen preferir els llibres mediàtics, i no els de qualitat.

La recepta

Cóc ràpid

El còc o coca és propi de les comarques occidentals i de les terres de l'Ebre, de l'Urgell a la Franja de Ponent, on encara se n'elaboren d'exquisits, alguns amb denominació de qualitat, com el còc de Fraga. El còc ràpid és propi del Montsià, del Matarranya, i el trobem fins a la Conca de Barberà. També hi ha cocs de maçana de l'agredolç, còcs salats, etc. A Tàrrrega, cada any, té lloc una Firacóc. La coca o còc és una massa de pasta plana, dolça o salada, guarnida amb diversos ingredients. És, per definició, una menja que ha anat associada sempre a les festes, i que s'elabora tant a les cases com als forns i pastisseries. La paraula coca (que algun parlar occità comparteix) ve de còc –a moltes comarques, coca o pastís, a Menorca, panet–. Aquest mot, al seu torn, vindria d'una arrel germànica: la que ha donat el nom anglès de *cake* (pastís) i paraules similars que trobem en holandès i alemany. L'origen, doncs, és el baix alemany, la llengua que parlava Carlemany. És parenta d'altres preparacions més o menys similars de la Mediterrània –com la *focaccia* (fogassa, a

Ingredients

- 6 ous.
- 2 sobres de gasosa o llevat ràpid.
- 1 tassa d'oli d'oliva.
- Mig quilo d'ametlla mòlta.
- Mig quilo de sucre.
- 1 got de llet (1/4 de litre).
- 1 pela de llimona ratllada.
- Farina, la que admeti (1/2 quilo, aproximadament).

la Catalunya Nord) i la *pizza* italianes, la *pide* turca, la *torta* espanyola, etc...– i, és clar, dels pastissos plans nòrdics (*koek* holandès i similars). De Salses a Guardamar, tenim les següents tipologies: coques de pa, o dites també d'oli, típiques de la regió de Girona i fins de Catalunya Nord. Coques dolces, que poden ser de pasta de patates d'oli i sucre, llaminera, etc. –o d'una pasta especial, amb mantega o llard–, de bescurt, de pasta fullada, amb llardons o greixons. Es poden guarnir amb fruita fresca, confitada o seca (albercocs, cabell d'àngel, pinyons...); destaca la de Sant Joan. Hi

ha coques salades, només vegetals –amb samfaina, amb trempó, amb pebrot– o mixtes –amb tonyina, arengada, botifarra–, fins a arribar a la magnífica coca de recapte, que pot incloure tota mena d'ingredients –arengada, botifarra, bolets...–.

Elaboració

Bateu les clares a punt de neu. Afegiu-hi el sucre i seguïu batent, fins que torni a quedar a punt de neu ferm. Hi aneu afegint, per aquest ordre i sense deixar de remenar, la llet, l'oli, les gasoses i, finalment, la farina. Pasteu-ho bé.

– Poseu-ho en una llauna untada amb oli o mantega i coberta amb un paper de barba i feu-ho coure al forn mitjà, prèviament escalfat (160°), durant uns 30 o 35 minuts. Per saber si és cuit, ho foradeu amb una agulla i si surt seca ja està.

Notes

Un cop desemmotllat el còc, hi empoleu sucre per sobre, el decoreu amb ametlles, una crema, melmelada, etc... També es pot emborratxar amb algun licor.

Xavier
Romero

El rei del «western»

Els aficionats al cinema commemoren el centenari del naixement de John Wayne, un intèrpret amb un estil particular, i també el de dos altres actors excel·lents, Katherine Hepburn i Laurence Olivier.

Aquests dies, els amants del cinema commemoren el centenari del naixement de tres mites del setè art: John Wayne, Laurence Olivier i Katherine Hepburn, tres grans actors amb qualitats dispars, però amb una aureola innegable d'ídols, que els aficionats continuen recordant malgrat que faci anys de la seva mort. Segurament el més popular dels tres va ser John Wayne –il·lustrem el reportatge amb programes de pel·lícules de l'actor–, aquell home robust, de metre noranta d'alçada i poques paraules tant a la pantalla com a la vida real, que amb les seves 157 filmacions va crear un mite de l'Oest nord-americà, el prototipus del valent i del justicier.

John Wayne, el vertader nom del qual era Marion Mitchell Morrison, va néixer el 26 de maig del 1907 a Winterset (Iowa). Va jugar al futbol americà a la universitat californiana on estudiava, i allà va conèixer un actor de sobres conegut per les seves cintes mudes del *western*, Tom Mix. Aquest amic seu fou el culpable del naixement de la figura del cine que recordem avui, i més tard de la mà del director John Ford acabaria d'entrar de ple en aquest món del cel·luloide, en el qual a més a més va provar les tasques de director a *El Álamo* i *Boinas verdes*; i les de productor en prop de una vintena de títols més.

John Wayne es va casar dos cops; primer amb Josefina Sánchez, amb qui tingué quatre fills –Michael Anthony, Antonia, Patrick Wayne, i Melinda–; i en segones núpcies amb Pilar Pallete, mare dels seus altres tres fills –Aissa, Ethan i Marissa–. Va treballar al cinema gairebé cinquanta anys, i va morir víctima del càncer l'11 de juny del 1979, essent enterrat al Pacific View Memorial Park de Newport –havia dit que hauria volgut com a epitafi la frase en castellà «Feo, fuerte y formal», però no apareix a la tomba–. *Fort Apache, La diligencia, La legión invencible, Río Bravo, Centauros del desierto, El hombre que mató a Liberty Valance, Valor de ley* (per la qual va

guanyar l'Oscar al millor actor), *El día más largo* o *El hombre tranquilo* són alguns dels seus títols més representatius, mentre que *El último pistolero*, de l'any 1976, seria el darrer.

D'estil ben diferent són les dues altres figures del cinema que citàvem al principi. Katherine Hepburn va ser molt coneguda per haver donat vida a personatges creats per Shakespeare, en funcions teatrals que interpretaria fins l'any 1956. Va debutar al cinema amb *Doble sacrificio*, de George Cukor, l'any 1932, que li valdria el primer Oscar dels quatre que guanyaria durant la seva carrera (va morir el 2003). Els altres tres li van ser concedits per *Adivina quién viene esta noche, El león en invierno* i *En el estanque dorado*. A més va pro-

tagonitzar films tan emblemàtics com *La fiesta de mi niña, Historias de Filadelfia, La reina de África* o *De repente, el último verano*.

L'altre gegant de l'escenari, el britànic Laurence Olivier, va ser un extraordinari intèrpret de l'obra shakespeariana, i la seva vida laboral es va allargar fins pràcticament el darrer moment (va morir el 1989), després de treballar en la professió durant gairebé set dècades. Aquest Sir, nomenat per la reina Isabel II l'any 1970, va destacar per donar vida a Max de Winter al film *Rebecca*, d'Alfred Hitchcock, per bé que també va ser reconegut per la seva intervenció en altres films notables com *Cumbres borrascosas, Lady Hamilton, El príncipe y la corista, Hamlet, i Otelo*.

GESTCOM GIRONA

NECESSITEM
SOLARS i TERRENYS PER ALS NOSTRES CLIENTS
TEL. **661 814 351**

L'hepatitis C

És una malaltia crònica que pot evolucionar molt greument però que també pot passar-se anys sense provocar cap símptoma.

Segons una recent sentència, l'anestesiata Juan Maeso va contagiar l'hepatitis C a 275 pacients de quatre hospitals valencians. Tres d'ells van morir a causa de la malaltia. Sembla ser que Maeso utilitzava els mateixos opiacis de l'anestèsia i les mateixes xeringues per injectar-se a ell mateix, abans d'injectar als pacients. Les anàlisis filogenètiques dels virus determinen que l'origen d'aquest contagi massiu és en l'anestesiata. A més d'inhabilitació per exercir la seva professió, se'l condemna a 1.942 anys de presó i a indemnitzar les víctimes per una quantitat superior als 20 milions d'euros. La Generalitat valenciana apareix com a responsable subsidiària.

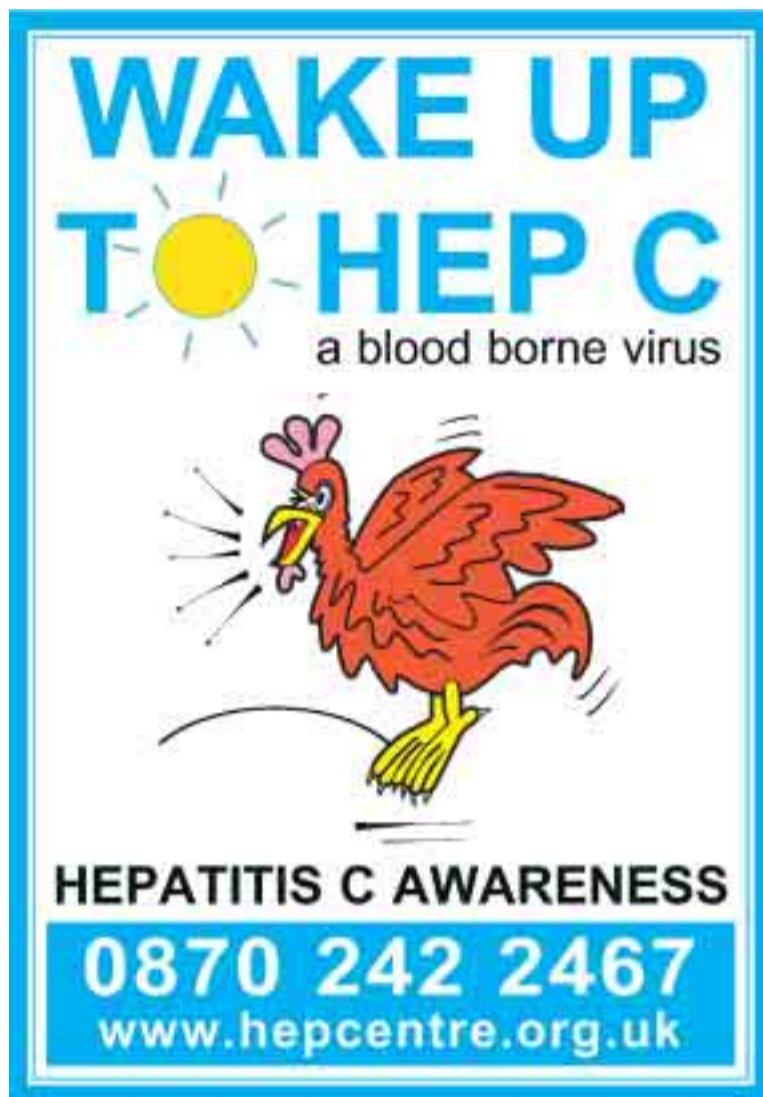
Encara que més endavant parlem de la malaltia en sí, durant el llarg judici es va destacar el rebuig social que pateixen els afectats. I és que un dels aspectes més cridaners de la malaltia és que el pacient es veu afectat en tots els fronts. Perquè sap que es tracta d'una malaltia crònica i que en ocasions pot evolucionar molt greument. Però no pot saber com evoluciona ni si ell patirà símptomes –n'hi ha que no en tenen–, o té l'amenaça d'un càncer o una cirrosi. I apareixen els primers símptomes depressius.

I encara que no es parli de contagi, sinó de transmissió, la realitat indica que es considera malaltia infectocontagiosa (no podria, per exemple, subscriure una assegurança mèdica privada); pel mateix, hi ha una sèrie de treballs als quals no podran accedir (hostaleria, manipulació d'aliments, etc.). Però n'hi ha més: qui es coneix infectat tem difondre el virus; i si l'entorn ho sap, és el mateix entorn el que estableix un rebuig, real o almenys percebut pel malalt. El factor psicològic i emocional és un dels sofriments més seriosos del portador del virus.

LA MALALTIA

Es tracta d'un dels virus de l'hepatitis de més prevalença. L'agent causal, el virus C, es va descobrir el 1989. Des d'aleshores la investigació no s'ha aturat. Això va servir per exemple perquè des dels inicis de la dècada dels 90 tota la sang transfusional i productes derivats s'hagin sotmès a l'anàlisi i control d'aquest virus. Per això, qui hagi rebut una transfusió amb anterioritat a aquesta data pot estar infectat, encara que no presenti cap tipus de símptomes. Perquè aquesta és una altra característica: pot estar latent sense manifestar-se i pot, en un moment determinat, i amb l'ajuda d'altres factors, progressar cap a una infecció crònica, o cap a un deteriorament progressiu del fetge. De fet, moltes cirrosi atribuïdes a l'abús d'alcohol no són més que evolucions d'una hepatitis C ajudada per un consum moderat d'alcohol, que mai, ell sol, podria ser suficient per provocar la cirrosi.

Es calcula que més de 800.000 espanyols poden estar infectats sense saber-ho, ja que en molts casos evoluciona de manera asintomàtica. Una gran part de pacients coneixen la seva infecció al descobrir una alteració de les transaminases en una revisió rutinària. L'Organització Mundial de la Salut calcula que el 3% de la població està infectada pel virus i que hi podria haver al món al voltant de 170 milions de portadors crònics exposats al risc de cirrosi o de càncer hepàtic. Per això, la tercera part dels trasplantaments de fetge que es realitzen es deuen a la fibrosi originada pel virus. El problema és que aquest virus pot instal·lar-se sense provocar cap símptoma. Hi ha pacients en els quals l'evolució és molt lenta, si és que evolucio-

na. Analitzant les estadístiques, es pot dir que el 3% de la població està infectada. D'aquest percentatge, entre el 60% i el 80% tindrà una evolució crònica, i d'ells, al voltant del 20% acabarà en cirrosi o en càncer de fetge. Quaranta de cada 100 cirrosi estan originades per aquest virus, al qual es deuen més cirrosi que a l'alcohol.

Intencionadament no hem volgut usar la paraula contagi. La transmissió és sempre parenteral; és a dir, per transfusió de sang amb el virus, per l'ús de xeringues no esterilitzades, o per compartir xeringues en el cas de toxicòmans. És possible també la transmissió via sexual i la vertical de mare a fill, però és només una possibilitat excepcional i caldrien nous estudis per confirmar-la. Els experts sostenen que la transmissió sexual és realment difícil en una parella estable.

L'OMS, però, sí crida l'atenció sobre la possibilitat de transmissió per les modes de tatuatge, de perforació de lòbuls de les orelles –pírcing– o d'altres parts del cos.

Els símptomes són inicialment molt poc significatius. Pot presentar-se una certa icterícia i fatiga, però en la gran majoria dels casos –fins el 90%– la infecció és asintomàtica, fins i tot quan es fa crònica. I és llavors quan

un consum moderat d'alcohol pot iniciar –amb la complicitat del virus– un deteriorament irreversible del fetge.

Les conseqüències de la infecció crònica són serioses. Es calcula que el 20% desencadenen una cirrosi i que de l'1% al 5% desenvoluparan, al cap dels anys (de 10 a 15), un càncer hepàtic. No se sap com ni per quin mecanisme el virus C és capaç de provocar el carcinoma. Per si no n'hi hagués prou, el virus agreuja tota afecció hepàtica preexistent. Del 40% al 60% dels alcohòlics afectats de cirrosi són portadors del virus.

TRACTAMENT

No hi ha vacuna contra l'hepatitis C. La variabilitat del virus i la seva capacitat de mutació compliquen aquesta possibilitat.

Un dels requisits bàsics és conèixer quin dels sis genotips del virus és el que ha infectat. Perquè així es pot conèixer com serà la resposta al tractament i quant ha de durar.

Una vegada diagnosticat, a més del tractament farmacològic, el pacient ha d'abandonar el consum

d'alcohol (accentua la progressió de la fibrosi), ha de tenir una dieta sana i variada i ha de procurar la pràctica regular d'exercici físic. Quant a la medicació, en l'última dècada hi ha hagut avenços espectaculars. Fins fa molt poc temps, només es disposava de l'interferó, que obtenia una resposta positiva en el 15% dels casos. Avui se sap ja que l'interferó pegilat (s'envolta la seva molècula d'un polímer) aconsegueix millors respostes i permet una dosi setmanal, en comptes de les tres tradicionals. I sobretot, se sap que aquest interferó combinat amb ribavirina aconsegueix l'eliminació del virus en el 61% dels casos i en certs tipus de virus, fins al 80%.

La resposta a la teràpia combinada depèn de molts factors. Entre ells, el genotip del virus (el genotip 1 és més rebel), el grau de fibrosi que tingui el fetge, o l'edat (a més edat, menor resposta) i el sexe: la dona respon sempre millor que l'home.

Té també efectes indesitjables. No es pot oblidar que la ribavirina resulta tòxica per a les cèl·lules sexuals per la qual cosa es prescriu anticoncepció durant el tractament i almenys en els sis mesos següents. La ribavirina també pot afectar els glòbuls vermells, pel que pot produir anèmia.

Ramón
Sánchez
Ocaña

El paraíso más cerca que nunca

Menorca

www.visitmenorca.com

Portal oficial de Reservas on line de Hoteles, Apartamentos y Villas

www.visitmenorca.com

Razones para soñar...

el menorca desde casa

Out Look by Llongueras

New Look

Lluent i hidratat
 The Body Shop té
 una àmplia gamma
 de productes per
 cuidar el cabell.

Sempre perfecte
 Travel Dif de
 Llongueras by
 Russell Hobbs,
 assecador de viatge
 amb difusor.

Teentrends by Raffel Pages

Raffel Pages

Cebado

Alberto Cerdan

Mister
 Sofà

Ctra. Barcelona (l'Avellaneda)
 Tel./fax 972 20 82 14 - GIRONA

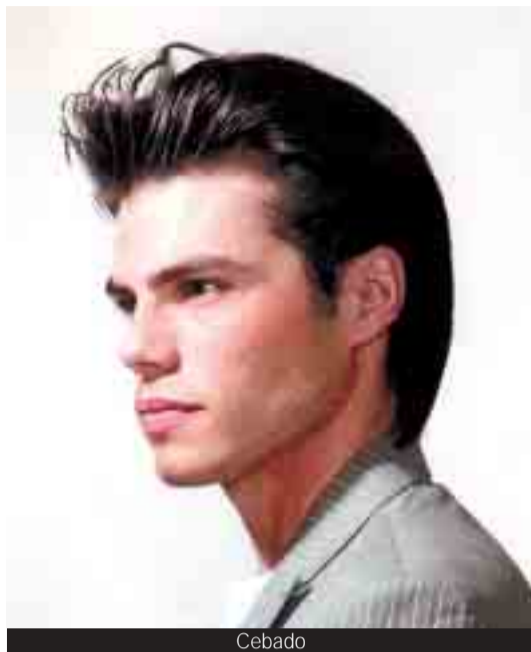
L'estiu, al teu aire

Tallats que emmarquen el rostre amb dolçor i flocs irregulars que donen un toc sexy.

ANNA ESTARTÚS

Raffel Pages

Cebado

Cebado

Teentrends by Raffel Pages

Raffel Pages

Tendències

17 Dominical
Diumenge 3
de juny de 2007

Out Look by Llongueras

Juga amb les mides i crea zones supercurtes que apareixen quan el cabell es mou.

New Look

Barreja les imatges atrevides amb tocs d'ingenuïtat, seducció i sofisticació.

Teentrends by Raffel Pages

Tons intensos per a una col·lecció urbana, futurista i agressiva, tant per a ella com per a ell.

Raffel Pages

Dones i homes amb cabells ondulats, amb coloracions desgastades i un aire salvatge.

Cebado

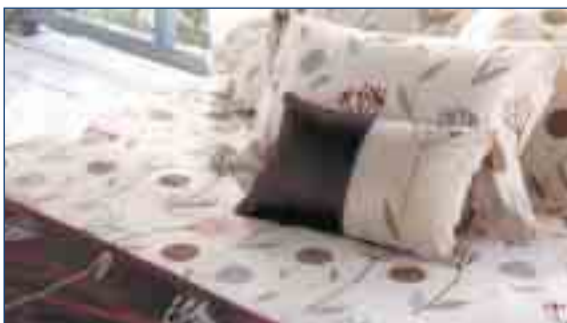
Aposta pels curts i els colors freds per a elles; i pels talls versàtils per als homes.

Alberto Cerdan

Moviment i tons profunds per a una dona actual i elegant.

CORTINATGES ESTEBA
CasaSryl

CATIFES CORTINES ROBA DE CASA OBJECTES DE REGAL

MATALAS DE LÀTEX 100%
LÀTEX 2000
DESENFUNDABLE

ara
661,75 €
abans
~~799 €~~

SOMIER FIX
ÓRBIT
SENSE POTES

CARACTERÍSTIQUES: Bastidor metàl·lic d'acer (30x30x1,5 mm de gruix). 18 làmines de fusta de faig vaporitzades superposades de 53 mm. A partir de 105 cm es presenta formant un doble somier interior.
MIDES: Alçada sense potes: 6 cm.

El flamenc més obert

José Mercé reuneix en un disc disset temes procedents dels seus últims cinc treballs discogràfics; el «cantaor» de Jerez anuncia que està preparant una antologia del «flamenc del segle XXI».

TEXT: ISABEL LAGUNA FOTOGRAFIA: EDUARDO BOTELLA/EFE

José Mercé s'ha convertit en l'última dècada en un dels *cantaors* que més discos ven, un èxit que en part deu a les seves versions flamenques de temes com *Al alba* o *Mammy blue* i a la seva insistència a «engrandir» el *cante* acostant-lo a altres fronteres i al públic jove. Una cosa que ell intenta fer perquè li agrada «evolucionar», però amb cura, en un moment en el qual, segons diu, en el flamenc «hi ha fusions i infusions» perquè «s'estan fent moltes coses sense seny, pensant que tot ven i amb això cal tenir molta cura». El *cantaor* resumeix ara els últims deu anys de la seva carrera en un disc de grans èxits que inclou 17 temes procedents dels seus cinc últims treballs discogràfics: *Del amanecer*, *Aire*, *Lío*, *Confí de fuá* i *Lo que no se da*. Una etapa en la qual ha venut 600.000 exemplars dels seus discos i que ha marcat «un abans i un després en la meua carrera», en la que ha fet «un flamenc més obert» amb l'objectiu, explica, d'atreure al públic més jove perquè «són el futur».

Entre els 17 temes del disc hi figuren les se-

ves versions de cançons com *Al alba*, de Luis Eduardo Aute; *Te recuerdo Amanda*, de Victor Jara; *Clandestino*, de Manu Chao; *Mammy blue*, d'Hubert Giraud i Phill Trim; *El rey*, de José Alfredo Jiménez, o *El breve espacio en que no está*, de Pablo Milanés, juntament amb temes compostos per a ell com *Aire*, *La vida sale* o *Te roza y te quema*.

«El disc és més una idea de la companyia de discos (EMI) que meua, jo me'n vaig assabentar una setmana abans», comenta el cantaor de Jerez, que, encara que no ha participat en la selecció dels temes, diu que la que s'ha fet li sembla «molt encertada» perquè són «els que més han sonat». «Si jo hagués fet la selecció hauria posat altres temes, però és que generalment el que més m'agrada a mi és el que menys es ven», potser perquè és «el que és més d'arrel, el més profund» del flamenc i això és «més difícil d'escoltar».

José Mercé està ara involucrat en un projecte molt ambiciós: una antologia «molt fresca i molt nova» de «flamenc del segle XXI». En un any, diu, llançarà el primer disc d'aquesta antologia que constarà de «set o vuit volums», en els que abraçarà «tots els pals del flamenc», però «amb lletres noves». Serà un treball molt personal, serà el meu llegat, i hi participaran els millors guitarristes i lletristes», assegura José Mercé. No descarta incloure en aquesta antologia alguna nova versió perquè «aquestes coses van sorgint a l'estudi» i perquè ell no es cansa de veure que «en la música ens entenem tots».

José Mercé, que ha actuat en escenaris com el Teatro Real de Madrid, on l'any passat va presentar el seu últim disc, o el Royal Albert Hall de Londres, ha tingut també que afrontar les crítiques dels sectors «més tancats» del flamenc. «Afortunadament ja queden pocs perquè cada vegada hi ha més gent jove en el flamenc que veuen les coses d'una altra manera», diu després de mostrar-se orgullós d'haver arribat a cotes de venda de discos a les quals el flamenc normalment «no arriba» i després d'afirmar que «en el *cante*, l'ortodòxia està en l'interpret».

Novetats

Quijano: «Vidas y venidas»

El líder del grup lleonès Cafè Quijano, Manuel Quijano, reprèn la seva carrera després de quatre anys allunyat dels estudis de gravació amb el seu primer disc en solitari, *Vidas y venidas*, en el qual assumeix tota la responsabilitat creativa i «manté el segell propi del so» del seu grup, que no es dissol. *Vidas y venidas* no és només el primer disc de Manuel Quijano sense els seus dos germans, és el seu «més gran repte com a professional» ja que, a més de signar lletra i música de totes les cançons, el músic lleonès s'ha convertit en productor, arranjador i propietari del seu propi segell discogràfic, Rebels Music.

Marea: «Las aceras están...»

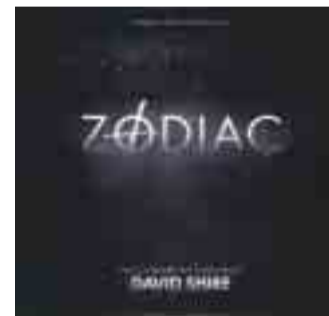
Després de dos anys de descans per «viure i fer projectes paral·lels», el grup navarrès de rock Marea torna amb *Las aceras están llenas de piojos*, el seu cinquè àlbum d'estudi en el qual tornen a demostrar que entre rock i poesia no hi ha fronteres. L'expressió que titula el disc vol dir que «cal tenir el cap net per dins, aïllar-lo d'animàlies» explica Kutxi Romero, solista de Marea, i «encara que no té cap connotació personal, hem estat uns privilegiats i no s'han aprofitat de nosaltres».

Oprimits: «Tolerància zero»

El grup de rock mallorquí Oprimits publica un nou disc després de quatre anys, *Tolerància zero*. El treball ha estat autoeditat per la mateixa formació i té 13 temes en què es barregen estils musicals com ara rock, hardcore, ska, reggae o punk, i que es caracteritzen per les seves lletres reivindicatives. Després de publicar els discos *Seguirem lluitant* (1999) i *Comissió de festa* (2002), Oprimits van decidir passar a autoeditar-se els seus treballs i, fruit d'aquesta iniciativa, surt ara *Tolerància zero*.

Bandes sonores

Zodiac David Shire Varèse Sarabande

La principal inspiració estètica d'aquesta cinta van ser films dels anys 70 com *Todos los hombres del presidente* o *La conversación*. Possiblement per això el seu director va re-

córrer a l'autor de les bandes sonores d'aquestes dues pel·lícules, el veterà David Shire. L'excunyat de Francis Ford Coppola viu des de fa anys gairebé retirat del cinema i només esporàdicament firma alguna partitura per a televisió. Sempre li havia interessat indagar en els aspectes més complexos i psicològics dels personatges. El compositor de Nova York sap com crear, amb elegància i recorrent a la melodia, climes tensos i angioixants. Per a aquesta pel·lícula ha escrit un tema central introspectiu i d'una bellesa delicada que contrasta amb les melodies secundàries, algunes de gran intensitat, que ens introdueixen d'una forma subtil en un clima més agressiu i inquietant. **Lluís Poch**

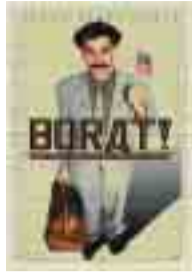
LA MOSCA DE GIRONA

ESTÀ DE MODA I VOL VOLAR AMB TU
AFANYA'T PER ACONSEGUIR-LES

A la venda l'adhesiu als quioscs i llibreries de Girona i també si ara voleu podeu aconseguir l'Auca amb la llegenda de les Mosques i Sant Narcís. La podreu trobar al preu de 3 euros amb mosca inclosa a Carlemany, Llibreria 22, Can Geli, Papereria d'Aro (Fontajau) i Botiga Records (Pont de la Princesa).

Borat

Director: Larry Charles.
Intèrprets: Sacha Baron Cohen, Pamela Anderson.
Distribuïdora: Fox.
Durada: 84 minuts.
 Un magnífic –i divertidíssim– fals documental que, darrere la seva aparent irreverència, amaga un àcid retrat de la classe més conservadora dels Estats Units. Moments com el del sopar amb uns burgesos o el de la missa mereixen figurar a totes les antologies del gènere. **P. P.**

Moments com el del sopar amb uns burgesos o el de la missa mereixen figurar a totes les antologies del gènere. **P. P.**

Pulse (Conexión)

Director: Jim Sonzero.
Intèrprets: Kristen Bell, Ian Somerhalder, Christina Millian.
Distribuïdora: DeAPlaneta.
Durada: 90 minuts.
 Fotocòpia del film japonès *Kairo* que empijora cada vegada que vol desmarcar-se de l'original. Escrita per un Wes Craven en hores baixes, aconsegueix alguna imatge inquietant, però el

conjunt, que especula amb el vincle entre espectres i noves tecnologies, acaba resultant gairebé autoparòdic. **P. P.**

Mujeres en el parque

Director: Felipe Vega.
Intèrprets: Adolfo Fernández, Blanca Apilánez.
Distribuïdora: Cameo.
Durada: 94 minuts.
 L'autor de *Nubes de verano* torna a radiografiar la crisi d'una parella de mitjana edat en un drama costumista i ple de matisos que el consagra –salvant les distàncies, és clar... com un bon deixeble d'Eric Rohmer. El repartiment inclou Emma Vilarasau i Bárbara Lennie. **P. P.**

El repartiment inclou Emma Vilarasau i Bárbara Lennie. **P. P.**

Bandes sonores

Diario de un escándalo

Philip Glass
 Decca

Philip Glass va aconseguir amb aquesta banda sonora la seva tercera nominació –després de *Kundun* (1997) i *Las horas* (2002)– a l'Oscar, un premi que, per ara, se li resisteix. Per a aquest thriller psicològic sobre la perversa relació entre dues professo-

res, una de les quals s'aprofita de l'altra quan descobreix que va cometre adulteri amb un menor alumne seu, el músic de Baltimore ha creat una partitura dramàtica de caire minimalista i opressiu. El compositor traça el perfil emocional de les dues protagonistes i els contraposa, tot i que dona més notorietat a la melodia que identifica el personatge que interpreta Judi Dench. Glass ha escrit un treball efectiu –que no pas efectista– en el qual els instruments de corda, i en especial el piano, tenen un gran protagonisme. Malgrat l'ús reiteratiu dels temes, l'*score* no es fa pesat i ajuda a desenvolupar la trama. **Lluís Poch**

Es torna a sentir les cames

Sylvester Stallone vol repetir la jugada comercial de «Rocky Balboa» amb «John Rambo», quarta aventura d'una de les icones més populars –i criticades– de la dècada dels 80.

TEXT: PEP PRIETO

Vietnam també consta de nom i cognom. Així, *John Rambo* provarà de repetir la jugada del boxejador: tornar a la pantalla gran en ple crepuscle sense renunciar a les formes narratives i ideològiques que el van convertir en una icona dels 80.

La principal diferència, però, és que Rambo no té uns valors tan íntegres com els de Rocky i potser només convencerà als nostàlgics de l'era Reagan. L'altre enigma és comprovar si l'estrella, que ja té 60 anys, encara resulta creïble camuflant-se entre el fang i curant-se les ferides amb pólvora.

A *John Rambo*, no cal dir-ho, hi haurà rescats, escenes de tortura i les imprescindibles lluites cos a cos. En concret, el protagonista abandona la seva prejubiliació quan és reclutat per uns missioners catòlics que han de travesar

Birmània. Temen l'atac de pirates i, efectivament, aquests no només fan acte de presència, sinó que segresten el gruix de la tripulació. Rambo, però, sobreviu (en cas contrari, la pel·lícula seria un curmetratge) i reuneix un equip de mercenaris per rescatar els missioners.

L'amic Stallone torna a fer d'home orquestra –és el director, coguionista i productor– i aclapara bona part de les seqüències del film, on està acompanyat per Julie Benz, el veterà Sam Elliott, Matthew Marsden, Paul Schulze i Sai Mawng.

Pel que fa a la banda sonora, l'emergent Bryan Tyler substitueix el desaparegut Jerry Goldsmith, tot i que és de preveure que recuperarà els seus magnífics temes principals. La paradoxa és que Tyler ja va ser el relleu del mestre en un dels seus darrers encàrrecs, *Timeline*, quan el director Richard Donner va decidir prescindir de la música escrita inicialment per Goldsmith.

A l'Egipte dels faraons (IV)

MIGUEL PÉREZ CAPELLA

En els meus articles publicats en aquest Diari de Girona els dies 6, 13, 20 i 27 del passat mes de maig, parlava, fent referència als meus viatges a l'Egipte dels faraons, del temple de Ramsès III, anomenat també «La casa dels milions d'anys del rei de l'alt i el baix Egipte Usermaatre-Meriamón (Ramsès III) a la propietat d'Amón a l'oest de Tebes». La seva decoració, que feia honor a aquesta denominació, es distribuïa seguint un esquema precís. Per exemple, al nord-est del segon pati es van gravar els relleus relatius a Min i a Re Horajty, deus de la regeneració de la naturalesa i del cosmos, mentre que al sud es va representar a Sokar i Osiris, deïtats de l'àmbit funerari lligades a la resurrecció.

El complex, amb una extensió total de 66.100 metres quadrats, estava format per diferents temples i templets que s'estenen en el temps fins al període romà. Comptava amb jardins, estanys, tallers, oficines, magatzems, cavallerisses reials, habitatges per a sacerdots, oficials, vigilants i, fins i tot unes dependències que, a la manera de les tradicionals criptes, servien per amagar el tresor del temple, conservat darrere d'unes portes tancades i segellades... Totes aquestes sales –excepte la del tresor– estaven fora de l'eix principal del temple, encara que dins del perímetre que delimitava el mur de circumvallació que s'havia construït amb finalitats defensives.

L'accés al santuari es feia travessant una alta i atípica entrada defensiva, de 22 metres d'alçada:

es tractava d'un *migdol*, un tipus de construcció fortificada d'origen sirí de la qual no hi ha altres exemples a Egipte. Sobre aquesta porta es van ubicar les habitacions (l'anomenat harem), destinades a acollir a les dones en el transcurs de les festes...

A l'espai resultant entre el *migdol* i la primera pilaona, és a dir, a l'antipati, s'ubicava el petit temple de Hatshepsut i Tutmosis, així com una sèrie de capelles que van pertànyer a les divines adoratrius (grans sacerdotesses consagrades al déu Amon-Rei) i altres molts edificis que avui no s'han conservat... Just després es troben dues pilones, dos patis –un públic i, l'altre reservat per als festivals– i tres sales hipòstiles. A l'altura del primer pati, el faraó Ramsès III, a la meitat sud-oest, va construir el seu palau, que li servia de residència quan anava a Medinet Habu amb motiu de les festes locals, però també devia ser una mansió regeneradora després de la mort...

El palau, que potser tenia dos pisos i que es va edificar en dues fases, era de dimensions més aviat modestes, atès el seu ús temporal. El seu interior comprenia una part pública, que el faraó utilitzava amb motiu de recepcions o audiències, i una altra privada, on es trobaven les habitacions.

Ramsès III va passar el seu regnat combatent els enemics externs –libis, sirians– pobles del mar i les conjuracions internes.

Però he de parlar de Hatshepsut: una dona al tron d'Egipte...

Gironins del
segle XIX

Pau
Alcover
Guitart

XAVIER CARMANIU

El silenci de la mort, el silenci de l'absència, és el més dens i pesat que pugui existir. Envaeix tots els racons de tal manera que sembla que no es pugui respirar. Et fa caminar, molt a poc a poc, per unes estances que abans havien estat plenes de vida. Era aquell mateix silenci el que feia pensar en tot allò, mentre escrutava el despatx: els llibres de dret, els poemaris, algunes plantes... Tot el que no era ell però era seu continuava esperant-lo.

Pau Alcover Guitart va néixer a Barcelona, en una data incerta de principis del segle XIX. A partir de 1819 va començar a estudiar al seminari de la capital catalana. També va assistir a les lliçons de lògica i metafísica que es donaven al convent dels Mínims. Dos anys més tard va aprendre taquigrafia a la Junta de Comerç de Catalunya i, matriculat en un centre de secundària, va anar a classes de moral, dret universal i física. Finalment el 1822 va començar la carrera de dret a la Universitat de Barcelona mentre ho combinava amb l'assistència a la Llotja per aprendre economia política. El curs de 1823 es va traslladar a Cervera i, un any més tard, a Osca. Va acabar la carrera el 1828 i, el juny, va obtenir el grau de doctor en lletres també per la universitat certerina, on havia tornat.

El 1829 va ser nomenat promotor fiscal de Santa Coloma de Farners. Allà combinava la seva ocupació amb altres disciplines més creatives. Li agradava, per exemple, escriure poesia en llatí, francès i italià. Se sap que va deixar inèdites algunes creacions, com ara *La colònia* i *Méjico rendida*, així com una tragèdia anomenada *Viriato* i l'obra *Lusitania recobrant su llibertat*. Pau Alcover Guitart també era aficionat a la pintura i a la botànica, així, sempre que podia recollia noves espècies per ampliar el seu herbari particular. Sembla que també va escriure, tot i que no va arribar a publicar mai, un treball anomenat *Floresta espanyola*.

El juliol de 1830, amb el comerciant Manuel Puig Bancells i el llibreter Josep Antoni Manté, van acordar publicar les obres de Domat, un jurisconsult francès molt conegut en aquella època. La tasca d'Alcover havia de ser traduir el text i acompanyar-lo d'algunes observacions, per poder comparar el dret francès amb la legislació espanyola. Els tres homes també havien previst editar el *Diccionario universal de la jurisprudencia mercantil*, obra de l'italià Azuni. Però cap d'aquests projectes va veure la llum perquè Pau Alcover Guitart va morir a Santa Coloma de Farners el 1832, quan només feia tres anys que s'hi havia instal·lat.

Quan la dona s'exilia...

ISABEL COCH

L'exili és un concepte, de vegades una realitat que només en sentir pronunciar la seva fonètica ja ens provoca una sensació de tristor per la pèrdua de quelcom molt personal, per un haver d'estar on un/a realment no desitja.

D'exilis n'hi ha de molta varietat; en destacaria l'exili físic, l'exili emocional i l'exili referencial.

Anem, doncs, per parts, i comencem a reflexionar des de la visió clínica de la psicologia tot tractant d'entendre una mica més l'exili emocional que, entenc que pot ser de caire social o personal. Podríem dir que quan una persona s'exilia emocionalment en relació als que l'envolten ho acostuma a fer moguda pel considerable pes de la incomoditat social a l'hora d'interaccionar tot i que també de vegades el motiu que la mou pot ser provocat per una certa actitud de preservació. Realment la qüestió se'ns complica quan l'exili resulta ser de caire individual, més personal o més profund. Exiliar-se emocionalment de forma personal vindria a ser quelcom així com autolimitar-se la saba emocional que ens nodreix, que ens alimenta.

Qui s'exilia emocionalment? Doncs l'exili emocional personal esdevé quan l'individu es desconnecta de si mateix. Pel general, aquest exili ens apareix precedit d'una experiència dolorosa, traumàtica, que el condiciona de tal forma que abans de poder tornar-ho a experimentar i patir, opta inconscientment per «aprendre a no escoltar el seu cor» tot i que, de vegades, també s'opta per tractar de no sentir la ment i així la persona es troba immersa en una mena de desdoblament cognitiu.

D'altra banda, l'exili físic que acostuma a significar un exili polític, també resulta ben interessant de valorar. Qui s'exilia políticament ho acostuma a fer per força. Així doncs l'exiliat polític s'allunya en base a les seves creences que acostumen a estavellar-se contra el poder dominant, repressor.

Qui s'exilia políticament pateix una certa alienació emocional atès que se'n va mogut pels seus pensaments, pels seus ideals, però no hem d'oblidar que el seu cor pateix un considerable desgast en haver de cedir i portar a terme la decisió d'allunyar-se del que creu que no el convé. Ara bé, crec que l'exiliat polític acostuma a tenir una força mental considerable que al llarg del període d'exclusió pot

anar-lo enfortint i si bé el seu cor pateix, la seva posició a la vida, els seus ideals, poden arribar a compensar aquest patiment interior. L'exiliat polític pot acabar fent ús d'un mecanisme psicològic ben interessant, la reestructuració cognitiva, que es basa en reanalitzar la pròpia vivència justificant la seva situació tot entenent que l'esforç que fa el cor mereix la pena si tenim en consideració la importància o el pes dels ideals.

El tercer tipus d'exili que he destacat és una mena d'exili que acostuma a passar per alt. És l'exili referencial de la dona. Parlem-ne. Quan parlo de l'exili referencial de la dona em refereixo a la seva exclusió al llarg de tants anys... La dona fou apartada de la cultura, de la societat, de la política... Podríem dir que pràcticament l'únic àmbit on se la permetia ser ella era a la família. Així doncs, la dona tot restant a la llar va poder desenvolupar de forma òptima el seu univers emocional en relació als familiars. Ara bé, potser caldria tenir en consideració que el seu propi univers personal va resultar escapçat atès que ella no es va expandir harmònicament sinó de manera pautada i dirigida.

Quan la dona s'adona de l'absència forçada en tants d'àmbits... es va notant, sentint exclosa per la majoria dels poders fàctics; és per això que, un cop més, es veu exiliada com si no pogués romandre allí on per dret i per justícia hauria de ser...

Ara bé, no hauríem d'oblidar que quan algú s'exilia té a les seves mans la possibilitat d'esdevenir més fort ja que amb la distància que li comporta l'exili pot permetre's el luxe de contemplar la situació del seu entorn d'una forma serena i objectiva, menys apassionada i més reflexiva.

Així les coses, aquesta observadora a qui li dol l'exili relacional de la mare, l'àvia, la besàvia... i que en certa manera també se'l fa seu, s'adona que la distància li permet entendre-ho tot diferent... fuig de la competitivitat, defuig la violència, no vol sentir a parlar del mot «guerra» ni de l'esclavatge que no deixa viure... Ho vol entendre tot des de l'enfoc del cor, del bategar i aleshores com aquella qui no vol la cosa, subtilment, es pregunta si se sent en consonància amb el brogit del món que l'envolta; es frega els ulls, li ha semblat veure que l'estructura del patriarcat trontollava...

Miguel Pérez Capella
Expresident de l'Audiència de Girona

Isabel Coch
Psicòloga
www.ddivan.com

Xavier Carmaniu Mainadé
Historiador i periodista

Canvi de rols a la ficció televisiva

Televisió

21 Domicinal
Diumenge 3
de juny de 2007

La televisió nord-americana està apostant per sèries i altres formats protagonitzats per dones en un evident intent de reflectir el paper cada vegada més important que aquestes prenen en la societat.

TEXT: TERESA BOUZA

Pot escalar, aixecar pesos i tombar a qual-sevol home d'una sola plantofada. És la *Bionic Woman* (Dona biònica), un exemple del que s'acosta en la nova temporada de televisió nord-americana, en la qual el fins ara anomenat sexe feble es transforma en fort. Els experts creuen que la pròxima fornada de sèries amb poderosos personatges femenins al capdavant té el potencial de triomfar dins i fora de les fronteres nord-americanes. «La nova programació no fa més que reflectir una tendència que s'observa a quasi tot el món i que té a veure amb el paper cada vegada més important que juguen les dones a la societat», comenta Tina Pieraccini, una experta en televisió de la Universitat Estatal de Nova York. «Abans no teníem (la senadora per Nova York i aspirant a la Casa Blanca) Hillary Clinton o (la presidenta de la Cambra de Representants) Nancy Pelosi», apunta Pieraccini, que afegeix que «ara estan aquí i la televisió n'ha de donar compte».

La realitat, de totes maneres, no és l'únic que preocupa els productors nord-americans. Els diners, diuen els analistes, són un altre mòbil tant o més important. Les estadístiques mostren, en aquest sentit, que les dones nord-americanes tenen més poder adquisitiu que mai, i en una indústria com la televisiva —assedegada d'anunciants— això els atorga un creixent poder sobre la programació.

Les dones encapçalen al voltant del 40% de les llars nord-americanes, prenen el 85% de les decisions de compra i dirigeixen al voltant del 40% de les empreses del país. Si a això s'hi afegeix que el públic femení veu, en termes mitjans, quatre hores més la televisió a la setmana que els homes, el resultat està cantat: sèries sobre dones triomfadores per a fèmies que intenten o han aconseguit triomfar.

La idea, explicar Joanna Weiss, crítica televisiva del diari *The Boston Globe*, és atreure tant els integrants de la generació de *baby boomers* (els nascuts després de la II Guerra Mundial) com les seves filles. Per aconseguir-ho, les cadenes trauran a l'aire sèries com *Lipstick Jungle* (La jungla del pintallavis) i *Cashmere Mafia* (Màfia de caixmir), que s'inspiren en la famosa *Sex and the City* (traduïda a Espanya com *Sexo en Nueva York*, a la fotografia), encara que les protagonistes no estan obsessionades amb la moda i les cites, sinó amb com compaginar les seves exitoses vides professionals amb les personals.

El ventall inclou també *Women's Murder Club* (El club femení de l'assassinat), en la qual quatre joves detectius intenten resoldre crims i, per descomptat, la *Bionic Woman*, la versió femenina de *Superman* i una adaptació d'una coneguda sèrie de ciència-ficció de la dècada dels 70, i que TV3 va emetre fa anys. Michelle Ryan, l'actriu que encarna la *Dona biònica* està a punt de perdre la vida en un accident, però ressorgeix del tràngol reforçada després de la implantació de diversos artefactes tecnològics per part d'una agència secreta.

Pieraccini diu que el que farà possible que aquestes protagonistes connectin tant amb una dona a Nova York com amb una a Madrid o Buenos Aires, és el seu caràcter humà.

«Quan la televisió va començar a mostrar a dones en papers de lideratge a les dècades dels 70 i 80, les protagonistes eren perfectes», explica Pieraccini. La nova generació de «super-protagonistes» femenines presenta personatges que han triomfat en el que fan

però que també tenen defectes, una cosa que les converteix en «reals i algú amb qui un es pot identificar», segons l'experta.

Fora ja del món de la ficció, està previst que la diva televisiva Oprah Winfrey —a qui Weiss descriu com «la personificació per excel·lència de la dona poderosa»— presenti *The Big Give* (La gran donació), un nou *reality show* en horari de màxima audiència que mostrarà personatges coneguts que participen en actes filantròpics.

Enmig de tant èxit femení, Pieraccini as-

Algú amb qui identificar-se

Les protagonistes de les sèries connectaran amb dones de tot el món pel seu caràcter humà: l'espectador les sent properes

senyala que encara queda un gran obstacle per superar, el dels informatius nocturns de les grans cadenes de televisió, en els que Katie Couric, l'única dona presentadora, segueix sense atreure audiències després del seu debut estel·lar l'any passat.

Gran Hotel Termes La Collada

Spa Termes La Collada

Termes (N. 152 Km. 145) | 17555 Girona | Catalunya | Tel. +34 972 892 100 | www.granhoteltermeslacollada.com

**Els més vistos
(del 23 al 29
de maig)**

Catalunya

CSI: Me gusta mirar
Dilluns 28 de maig,
Tele 5. 1.030.000 es-
pectadors (31,4%).

Futbol: Barça - Getafe
Dissabte 26 de
maig, TV3. 921.000
espectadors
(34,7%).

Camera Café
Dilluns 28 de maig,
Tele 5. 899.000 es-
pectadors (29,0%).

**Lliga de Campions:
Milan - Liverpool**
Dimecres 23 de
maig, Antena 3.
890.000 espectadors
(30,9%).

Afers exteriors
Dimarts 29 de maig,
TV3. 818.000 espec-
tadors (25,1%).

**House: Cosas
de la edad**
Dimarts 29 de maig,
Cuatro. 796.000 es-
pectadors (23,5%).

Espanya

**Lliga de Campions:
Milan - Liverpool**
Dimecres 23 de
maig, Antena 3.
5.764.000 especta-
dors (35,7%).

Fórmula 1
Diumenge 27 de
maig, Tele 5.
5.387.000 especta-
dors (39,8%).

Post-Fórmula 1
Diumenge 27 de
maig, Tele 5.
5.231.000 especta-
dors (43,3%).

CSI: Me gusta mirar
Dilluns 28 de maig,
Tele 5. 5.189.000 es-
pectadors (27,4%).

Territorio Champions
Dimecres 23 de
maig, Antena 3.
4.872.000 especta-
dors (31,6%).

CSI: El rey bebé
Dilluns 28 de maig,
Tele5. 4.597.000 es-
pectadors (28,0%).

13.20 K3
Taro, l'alienígena
En Takashi acaba de veure a la tele que el seu grup musical preferit afegeix un nou membre a la banda. La primera sorpresa és que és en Taro, vestit de noia! Ara resulta que es diu Taroko. La segona sorpresa és que el primer que diu en públic és que està enamorada... d'en Takashi! Pot ser que s'acabin casant? Quin secret amaga en Taro?

14.55 Cuatro
Scrubs
Els esbojarrats metges de l'hospital protagonitzen una acció heroica en una manifestació, i l'amistat comença a refermar-se entre ells. J.D. i Turk decideixen sortir fora de l'hospital a menjar alguna cosa i passen per un club que està essent sabotejat per un grup de manifestants. Una càmera de televisió que cobreix la notícia es desmaia i els dos amics hauran d'intervenir.

22.00 Tele 5
C.S.I.
La sorprenent confessió d'una noia en un judici inculpa el seu germà en el cas. Descol·locats, els CSI han de reexaminar el cas a corre-cuita, buscant evidències de quin dels dos germans diu la veritat. Però comencen a sospitar que rere de tot plegat pot haver-hi una confabulació més sinistra.

22.00 Cuatro
Factor X
Les interpretacions se succeiran a l'escenari mentre el públic podrà votar per telefon. Núria Roca s'encarrega de presentar el programa i acompanyar els participants abans i després de la seva actuació; mentre que els jutges -Jorge Flo, Eva Perales i Miqui Puig- opinaran sobre cada interpretació, però també intentaran defensar els seus protegits de les crítiques que puguin fer els altres dos jutges.

00.25 33
Canon Visions
L'anomenaven «l'home que va matar Moisès». Al llarg dels 40 anys daurats de Hollywood, les paraules «epopeia bíblica», «director» i «Cecil B. DeMille» van ser sinònimes. Cap dels grans especialistes actuals d'efectes especials dubta a l'hora de considerar Cecil B. DeMille el pare d'aquest art. Va ser una de les primeres persones a adonar-se que un efecte especial espectacular, una seqüència d'una gran batalla, alguna gran escena, muntades en un tràiler era una de les millors formes de vendre una pel·lícula.

12.55 K3
Martin Mystery
En Martin i els seus amics són a París per investigar un seguit d'incidents que tenen la ciutat amb l'ai al cor. La responsable és l'única supervivent del clan dels vampirs, una vampir que ha atacat en Martin i l'ha convertit en l'única persona que pot refer la seva nissaga. La Diana i en Java s'hauran d'enfrontar al seu company d'aventures.

17.00 Tele 5
Yo soy Bea
Álvaro està destrossat anímicament en veure que ha perdut Bea per sempre i que no hi ha manera de fer-la recapacitar. Gonzalo l'anima a parlar amb ella i no dubta a tramar un pla dels seus. Per altra banda, les noies de la redacció estan molt il·lusionades amb la sessió de fotos que ha preparat Richard per al número especial, però ni l'estilista ni Bárbara estan disposats a posar-los les coses fàcils. El seu únic objectiu és que acabin perdent la il·lusió i abandonin el projecte.

22.00 Cuatro
House
El doctor House i el seu equip intentaran esbrinar quina malaltia afecta Lupe, una dona que, després de desmaiar-se, ha perdut la seva capacitat de decisió. El cas arriba a convertir-se en alguna cosa més que personal per al doctor Foreman que, per altra banda, rep la visita dels seus pares. Per altra banda, House està força centrat en la relació entre Wilson, la seva exdona i Cuddy.

22.00 Tele 5
Los Serrano
Santiago rep amb il·lusió la visita d'un vell amic, Julián, però la seva aparició coincideix amb la misteriosa desaparició de dues carteres. Julián es converteix en el principal sospitós dels robatoris, i els germans Serrano hauran d'enfrontar-se a un problema immediat: Santi va oferir al seu amic feina a la taverna i li va deixar una còpia de les claus del local.

02.05 TV3
Soldier's girl
La pel·lícula, basada en fets reals, explica la història de Calpernia Addams, una transsexual que va establir relacions amb Barry Winchell. Barry era soldat a Fort Campbell, i va conèixer Calpernia al club nocturn on actuava. Els companys de Barry el van acusar d'homosexual per la seva relació amb Calpernia i li van fer la vida impossible.

15.30 33
El toro amic
El toro de lluita és l'espècie que representa més tòpicament la identitat espanyola. Però a vegades s'oblida que, abans de convertir-se en protagonista de la «fiesta nacional», aquest animal s'ha criat en un ric entorn natural del qual forma part. El documental mostra tota la complexitat ecològica que envolta la vida d'un toro en totes les seves etapes per entendre el seu paper en el paisatge on s'integra, des de la seva gestació i naixement fins que fa els quatre anys en llibertat i és traslladat a la plaça.

17.50 K3
Mona la vampira
El supermicroones que s'ha inventat en Charley resulta que és una finestra cap al futur. Un futur, però, una mica desagradable, perquè en George és l'amo de la ciutat. Ara bé, el pitjor de tot és quan en George apareix a la classe amb el microones...

20.30 TVE-1
Liechtenstein - Espanya
La selecció estatal viatja a Liechtenstein amb l'obligació d'aconseguir una golejada que l'apropi a la classificació per a l'Eurocopa 2008.

21.40 TV3
Herois
Els tràgics fets de Texas han tingut tristes i greus repercussions per a molts dels «herois», les seves famílies i els seus amics. Mentrestant, es revelen els impactants detalls sobre la predicció d'Isaac referent a la bomba nuclear a Nova York. I el seu nou quadre té increïbles implicacions per a un heroi en crisi.

22.00 Tele 5
Hospital Central
La incorporació de l'actor Roberto Álvarez en el paper de Julio Román -un metge militar que torna a Espanya després de passar diversos anys a la República del Congo atenant ferits de guerra- i el comiat de Cruz (Alicia Borrachero) centraran les principals trames del capítol.

00.10 Cuatro
Las voces de los muertos
Alison Mundy, la protagonista de la sèrie, és una mèdium que viu angoixada per la presència d'esperits i les veus que sent al seu interior. Ara s'estrena la segona temporada, en la qual s'haurà de seguir enfrontant a nous casos paranormals malgrat la seva voluntat de poder deixar enrere aquesta vida que l'angoixa.

- ✓ Bolera amb 12 pistes.
- ✓ Promocions cada dia de la setmana.
- ✓ Festes d'aniversari.
- ✓ Tornejos d'empresa i grups.

- ✓ Parc infantil temàtic de 600 m2.
- ✓ Festes infantils d'aniversari amb animació i «festa dance».
- ✓ Entrades per hores: els nens estan vigilats per monitors i els pares gaudeixen d'una estona de tranquil·litat.
- ✓ Matinals especials per a escoles i grups.

Dijous 7 de juny

TV3

15.50 El cor de la ciutat

L'Àngela ha de fer alguna cosa, i de pressa, per guanyar-se la confiança de la Carolina. En Francisco, per la seva banda, ha de triar... i tria. Els Galiana saben que la Juani no té feina i li donen diners... què en farà, ella? El senyor Felip s'enfronta amb en Pep i vol espavilar el seu nét.

TVE-1

17.15 La viuda de blanco

La història d'Alicia Guardiola, mare dels bessons Felipe i Duván, que és acusada (evidentment, injustament) de matar el seu marit, Amador Blanco (d'aquí ve l'«enginyós» nom de la telenovel·la). Quan surt de la presó, el seu únic objectiu és demostrar la seva innocència i recuperar els seus fills... i això dura capítols, i capítols, i més capítols...

K3

20.15 Berlín, Berlín

La Lolle està convençuda que l'amor no depèn només de la bellesa, però l'Alex no hi està d'acord. Ell diu que en Fatman, per exemple, no trobarà mai una dona. I la Lolle aposta que és capaç de trobar-li una noia simpàtica i atractiva en 48 hores. Però no serà una tasca fàcil, encara que quan en Fatman li confessa a la Lolle que li agrada una companya de feina, sembla que les coses comencen a rutllar.

Cuatro

22.00 Anatomía de Grey

Colin Marlow segueix intentant posar-se entre Cristina i Burke. Mentrestant, Izzi rebrà notícies de la seva filla, a la qual va donar en adopció anys enrere. I a l'hospital hauran de tractar un jugador d'escacs, una dona molt presumida i una mare que no parla amb la seva filla des de fa temps per problemes amb el seu gendre. I, a més, algú anirà a veure un sacerdot.

La 2

22.50 Caso abierto

La detectiu Lilly Rush segueix intentant resoldre «casos oberts»: crims que mai han estat resolts. Abans interrogava sospitosos de casos actuals, ara ha de tornar a examinar pistes velles i tornar a parlar amb gent que ja va ser interrogada al seu moment.

Antena 3

23.30 Sin rastro

Jack es mostra preocupat i també una mica molest quan descobreix que Chet Collins, el fill del qual porta sis anys desaparegut, ha decidit buscar-lo pel seu compte. Chet obté una nova pista, però no la comunica a l'equip, i Malone s'enfada perquè tem que compliqui les coses.

Divendres 8 de juny

Antena 3

14.00 Los Simpson

Després d'estar a punt de morir ofegat a la banyera, el senyor Burns s'adona que encara no té hereu per a la seva fortuna, i decideix fer un càsting entre els nens de Springfield per elegir el destinatari dels seus béns. Encara que resulti increïble, l'elegit és Bart, i el vell milionari voldrà que el nen es traslladi a viure amb ell. En el següent capítol, Skinner és destituït com a director del col·legi i substituït per Ned Flanders, per culpa d'una entremeliadura de Bart, que se sentirà responsable del fet.

33

15.30 Planeta Terra

A través de gravacions submarines, el documental mostra la vida oculta i desconeguda dels calamars, criatures que acaben formant part dels menús de tot el món. Als mesos de novembre i desembre, a la costa de Tsitiskamma, a Sud-àfrica, té lloc la temporada de reproducció del calamar. Les seves danses nupcials atrauen els animals que s'alimenten d'ells, els pescadors locals i també els científics.

Tele 5

23.00 Mentees criminales

La conclusió d'un capítol especial en dues parts. La situació de l'equip és crítica, ja que comproven que l'assassí en sèrie té Reid, i veuen un vídeo on se'l veu torturant-lo. Mentrestant, la problemàtica infantesa de Reid és mostrada mitjançant seqüències de flashback, mentre ell perd i recupera la consciència.

Cuatro

00.20 El hombre que perdió su pene

S'emet el darrer capítol de *La trilogia del pene*. En aquesta entrega s'explica la història de John Wayne Bobbit, un exmarin que el 1993 es va fer tristament famós després que la seva dona, Lorena, li tallés el penis amb un ganivet de cuina després de patir una agressió sexual. El cas de John va fer la volta al món, i gràcies a aquesta fama va fer una breu carrera com a actor porno (li van poder reimplantar el penis).

TV3

00.20 El rector

Rick Latimer ha fracassat en el seu matrimoni i també en la seva carrera de professor a causa de les seves disbauxes. En lloc d'acomodar-lo, l'envien a l'institut més difícil i de pitjor reputació de la ciutat. Bandes de delinqüents imposen la seva llei en una superpoblació escolar ben poc motivada per als estudis...

Dissabte 9 de juny

33

07.00 Turmix documentals

Tercer i últim capítol de la sèrie *The Voice*. La veu és l'instrument més poderós a l'hora de transmetre emocions, i la seva força es multiplica quan es combinen diverses veus. Les harmonies vocals són el tema del programa d'aquesta setmana. Hi apareixen grups de gospel i *doo wop*, cantants de soul i bandes com els Beach Boys, en una història que comença a les esglésies negres dels Estats Units i arriba als escenaris de tot el món gràcies al pop.

TV3

15.35 El pes de l'aigua

Jean és fotògrafa d'un diari i va a l'illa Smutty-nose per investigar uns crims que van passar l'any 1873. En el seu dia un home va ser acusat i penjat pels assassinats, però sempre va dir que era innocent.

33

17.55 Jane Goodall i l'estat dels grans simis

D'aquí a vint anys, els grans simis del món s'hauran extingit o els pocs que quedin estaran en reserves. La reconeguda primatòloga Jane Goodall observa els canvis que mostren aquests animals i explica la feina que s'ha fet per salvar-los.

Cuatro

21.40 Todo el mundo odia a Chris

Chris viurà en primera persona un atac de gelosia cap a Drew, el seu germà petit. I és que, tot i ser el més gran de la casa, Chris se sent frustrat perquè el seu germà és millor que ell en tot.

TV3

22.20 Presumpto innocent

L'espasa de la justícia és un arma de doble tall i això ho descobreix el fiscal Rusty Sabich (Harrison Ford) quan es converteix en el principal sospitós d'un cas espectacular d'assassinat.

Cuatro

03.15 Famosos en el ring

Els directors Martin Scorsese i Oliver Stone s'enfrontaran al damunt d'un ring. La competència d'ambdós cineastes quedarà ridiculitzada en aquesta sèrie que cada setmana posa cara a cara les caricatures de diferents personatges famosos.

Guia TV

23 Dominical
Diumenge 3
de juny de 2007

Recomanem
Soy lo que como

Divendres 8
Cuatro
23.05 h.

Torna aquest programa, presentat per Raquel Sánchez Silva, que vol millorar els hàbits alimentaris i traslladar pautes de vida saludable als espectadors. En aquesta nova tanda, tindrà dues temàtiques especials: l'alimentació als menjadors escolars i la desmitificació de les «diètes miracle». Els dos temes s'analitzaran en profunditat amb una doctora experta en nutrició, per donar alternatives saludables que no perjudiquin la salut.

www.quefem.info Comiats solter/a Bodas Sopars d'empresa Tot tipus de celebració Tarragona : 977.24.23.38

www.festaventura.com Microbusos Barcelò Restaurants Cambrers falsos Boys & Girls Polinesios Drag Queen Barcelona : 93.358.97.11

www.quefem.info Girona : 972.51.43.97

HoloVital **APRIMAMENT**

Aprimar-se definitivament d'una manera natural, ràpida i duradora.

La ciutat de **Girona** disposa d'un centre d'aprimament HoloVital. A través d'un mètode natural utilitzat a França des de fa 15 anys en més de 55 centres i basat en antigues tècniques orientals, HoloVital aconsegueix reduir el sobrepès sense patir gana i ajudant el pacient a incrementar el seu benestar general i el seu control d'ansietat.

HoloVital

El centre de tractaments naturals HoloVital va ser creat el 1994 a Barcelona per Ana Geli. A través d'un mètode completament natural utilitzat a França des de fa quinze anys en més de 55 centres i basat en antigues tècniques orientals, HoloVital aconsegueix reduir el sobrepès.

Des de setembre de 2003 HoloVital s'ha establert a la ciutat de **Girona, al carrer Pare Maria Claret, 14 2n 2a**, des de l'abril de 2005 també els ofereixen les seves instal·lacions, on Patricia Ribera i el seu equip ja han solucionat el problema de sobrepès de molts homes i dones.

El mètode

És un mètode molt antic en les societats orientals, que hem adaptat al sistema alimentari d'Occident. És un tractament tàctil, basat en antigues tècniques orientals que consisteix en lleugeres pressions digitals sobre punts concrets del cos; no s'utilitzen ni agulles ni medicaments ni aparells. Activem els punts reflexos d'un òrgan i regulem el funcionalment de tot l'organisme mitjançant aquests punts.

Amb aquestes sessions, s'aconsegueix treure la gana, l'ansietat i regular l'organisme perquè realitzi millor totes les seves funcions. Durant el tractament millora la pell, el cabell, les ungles, la persona dorm millor, es normalitzen els paràmetres de colesterol i de glucosa, si estan alterats, i en els casos de menopausa es redueixen notablement les sufocacions, així com els dolors articulars.

Com a complement a la digitopuntura, és necessari seguir una die-

ta sana que cobreixi totes les necessitats nutritives amb el mínim aport de greixos.

Una dieta que, com que es treuen l'ansietat i la gana, no costa gens de seguir, sense carències, rumiada perquè la persona mantingui un to ànimo òptim. Es proporciona una llista d'aliments naturals de la dieta mediterrània que inclouen fruita, verdura, carn i peix; tot triat i combinat en funció del tipus de pacient.

Els resultats

Depenent de cada cas el pacient pot sotmetre's a un tractament curt (de 4 a 6 setmanes) en el qual és possible perdre entre 8 i 10 quilos, o un de llarg (de 9 setmanes) en el qual es poden reduir de 15 a 18 quilos, sempre seguit d'una fase de manteniment de 3 setmanes, que tenen com a finalitat estabilitzar el pes adquirit. Finalitzat el procés, vostè podrà tornar a menjar normalment sense guanyar pes.

És un tractament que poden se-

guir dones (fins i tot aquelles que es troben en període postpart—sempre i quan no estiguin alletant—), homes i nens a partir dels 18 anys d'edat, sense contraindicacions. Amb dietes adaptades a persones amb diabetis o vegetarianes.

Es tracta d'un mètode que té en compte el binomi cos-ment, ajudant els pacients a incrementar la seva autoestima, el benestar general i el control d'ansietat. Per a HoloVital, el més important és la salut de la persona.

A HoloVital Aprimament, els resultats són ràpids i duradors. Les nostres tècniques són saludables. Ajudem a portar un control sobre el cos,

i, el que és més important, a trobar-se més dinàmic i amb més gana de viure.

HoloVital té les seves instal·lacions situades al c/ Pare Maria Claret, 14 2n 2a. Aquesta és una bona opció per a aquelles persones que es vulguin aprimar sense passar-ho malament ni patir gana, i a la vegada gaudir d'un bon estat de salut i optimisme.

HoloVital té unes modernes instal·lacions al mateix centre de la ciutat de Girona.

Patricia Ribera Riera
Directora

HoloVital **APRIMAMENT**

Un mètode desenvolupat a França per un prestigiós especialista, basat en antigues tècniques orientals

Com aprimar-se i mantenir-se amb un mètode natural, agradable, eficaç i durador. Es poden perdre de 15 a 18 kg en 9 setmanes.

- Sense passar gana • Sense agulles • Sense medicaments ni altres productes
- Sense patir depressions. Amb massatges, digitopuntura i una alimentació equilibrada basada en principis energètics.

☎ **972 20 53 35** - Fax: **972 41 01 87**

C/Pare Maria Claret, 14, 2n 2a - 17002 GIRONA

**Primera
visita
gratuïta**

